

Dariusz Wróbel

(Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej)

<https://orcid.org/0000-0002-8941-2938>

Polscy negocjatorzy i gwaranci traktatu lubowelskiego z 15 marca 1412 r.

<https://doi.org/10.26881/sds.2023.26.13>

Key words: Treaty of Lubowla (March 15, 1412), Polish-Hungarian congresses, negotiators, guarantors, treaty documents

Uwagi wstępne

Polski dokument traktatu lubowelskiego z 15 marca 1412 r. należy do pokaźnej grupy późnośredniowiecznych poświadczeń układów międzypaństwowych, w których odwołano się do gwarantowania umów zawieranych w imieniu polskich władców przez ich własnych poddanych. W ostatnim dwudziestoleciu można dostrzec intensyfikację zainteresowania dokumentami traktatowymi, co skutkuje pojawiającymi się w obiegu naukowym nowymi edycjami zarówno samych pergaminów, jak i przywieszonych do nich pieczęci¹. Udoświecanie tego rodzaju materiałów przyczynia się do sprecyzowania poglądów na temat praktyki gwarancji społecznych w realiach polskich w późnym średniowieczu. Jest to pomocne także do prowadzenia badań dotyczących innej problematyki. Odnalezienie polskiego egzemplarza układu lubowelskiego w Haus-, Hof- und

¹ Ważniejsze pozycje: *Dokumenty strony polsko-litewskiej pokoju melneńskiego z 1422 roku*, wyd. P. Nowak, P. Pokora, Poznań 2004 [dalej: *Dokumenty 1422*]; *1413 m. Horodlės aktai (dokumentai ir tyrinėjimai) = Akty horodelskie z 1413 roku (dokumenty i studia)*, sud./red. J. Kiaupienė, L. Korczak, Vilnius/Kraków 2013; *Dokumenty pokoju brzeskiego między Polską i Litwą a zakonem krzyżackim z 31 grudnia 1435 roku*, wyd. A. Szweđa, M. Hlebonek, S. Szybkwski, J. Trupinda, przy współudziale R. Petrauskasa, S. Polechowa, Toruń 2021 [dalej: *Dokumenty 1435*].

Staatsarchiv w Wiedniu (HHStA)² – przez długi czas uchodzącego za zaginiony – i udostępnienie jego podobizny w Internecie otwiera możliwość włączenia tego ważnego dyplomu do korpusu źródeł istotnych dla problematyki społeczno-politycznej i prozopograficznej, dyplomatycznej, a w dalszej perspektywie także dla badań sfragistyczno-heraldycznych.

Historycy od dawna interesują się okolicznościami, które doprowadziły do zbliżenia monarchii jagiellońskiej z Zygmuntem Luksemburskim w latach 1411–1412 oraz samym spotkaniem na Spiszu w marcu 1412 r. i późniejszym pobycem króla polskiego na Węgrzech. Wiemy już całkiem sporo o złożonej i zmieniającej się sytuacji politycznej obu kontrahentów, o uwarunkowaniach ich działań i o celach, jakie stawiali przed sobą w danym momencie historycznym³. Od lat próbuje się też rekonstruować krąg osób, które towarzyszyły monarchom w tym okresie, biorąc aktywny udział w wiekopomnych wydarzeniach czy też tylko przy nich statystując. Zachowane do dziś dokumenty dotyczące negocjacji polsko-węgierskich w latach

² Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Allgemeine Urkundenreihe [dalej: HHStA, AUR], 1412 III 15 (za pośrednictwem strony internetowej: <https://www.archivinformationssystem.at/suchinfo.aspx> [dostęp: 2.12.2022]). Inne fotokopie dokumentu dostępne są także w: Magyar Nemzeti Levéltár, Országos Levéltár, Diplomatikai Fényképgyűjteményből [dalej: MNL-OL, DF], nr 287082. Zbiory archiwów węgierskich również są dostępne w Internecie: <https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/> [dostęp: 2.12.2022].

³ Pomijając prace poświęcone całokształtowi polityki obu monarchów czy też ich biografie, warto wskazać kilka szczególnie interesujących pozycji z nowszej literatury przedmiotu: S.A. Sroka, *Polacy na Węgrzech za panowania Zygmunta Luksemburskiego*, Kraków 2001; D. Dvořáková, *Rytier a jeho král. Stibor zo Stiboric a Žigmund Luxemburský. Sonda do života stredovekého uherského šľachtica s osobitným zreteľom na územie Slovenska*, Budmerice 2003, s. 288–290; J. Kurtyka, *Początki starostwa spiskiego i pierwsi starostowie. Z dziejów polityki Władysława Jagiełły wobec Zakonu Krzyżackiego i Zygmunta Luksemburskiego w latach 1411–1430*, „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego” 2006, t. 9, z. 1, s. 153–159; G. Schwedler, *Herrschartreffen des Spätmittelalters: Formen, Rituale, Wirkungen*, Ostfildern 2008, s. 458–459; N.C. Tóth, *Zsigmond magyar és II. Ulászló lengyel király személyes találkozási a lubló béke után (1412–1424)*, „Történelmi Szemle” 2014, Év. 56, szám 3, s. 341–343; Á. Novák, *Polysigillic Charters oh the 1411–1412 Polish-Hungarian Peace Negotiations* [w:] *Hallgatói Műhelytanulmányok 3. Rejuvenating Scholarship Collection of Graduate School Studies in History*, eds. P. Forisek, K. Schrek, Á. Szendrei, Debrecen 2015, s. 34–52; D. Wróbel, *Elity polityczne Królestwa Polskiego wobec problemu krzyżackiego w czasach Władysława Jagiełły*, Lublin 2016, s. 297–305. Pierwszorzędną wartość zachowują również niektóre starsze publikacje, zwłaszcza: Z.H. Nowak, *Międzynarodowe procesy polubowne jako narzędzie polityki Zygmunta Luksemburskiego w północnej i środkowowschodniej Europie (1412–1424)*, Toruń 1981, s. 22–30, 160–165.

1411–1412 znakomicie uzupełniają w tym względzie powszechnie znaną oraz komentowaną relację Jana Długosza⁴. Poważnym mankamentem dotychczasowych dociekań była niezajomość polskiej listy gwarantów traktatu, choć wypada zaznaczyć, że od co najmniej 1993 r. jest ona udostępniona w węgierskim wydawnictwie regestów dokumentów z czasów Zygmunta Luksemburskiego⁵.

Przed kilkunastu laty przyglądałem się zjazdom w Lubowli i późniejszemu w Koszycach pod kątem uczestnictwa w nich Mikołaja Trąby w kontekście ówczesnych zwrotów w jego karierze⁶. Nie znając wówczas listy gwarantów, a tylko jej zaczątek z publikacji Stefana Katony⁷, doszedłem do wniosku, że wbrew relacji Długosza arcybiskup halicki jako gwarant traktatu nie mógł być mu przeciwny, a sam traktat nie obejmował całości problematyki politycznej poruszanej przez Władysława Jagiełłę i jego doradców podczas pobytu na Spiszu. Z moimi propozycjami nie zgodził się Jerzy Sperka, który dekadę później przyglądał się bliżej karierze Wojciecha Jastrzębca i jego relacjom z monarchą⁸. Znajomość listy gwarantów pozwala obecnie przesądzić tę kwestię.

Normalizacja stosunków polsko-węgierskich w latach 1411–1412

Warto pokrótce przypomnieć, jak przebiegało przywracanie pokoju w stosunkach polsko-węgierskich po wojnie z 1410–1411 r., koncentrując uwagę na osobach zaangażowanych w negocjacje po stronie polskiej, zwłaszcza że niektóre z nich znalazły się na liście gwarantów traktatu pokojowego. O pierwszej inicjatywie, która najprawdopodobniej wyszła ze strony polskiej, dowiadujemy się

⁴ Długosz, lib. 10/11, s. 190–193.

⁵ *Zsigmondkori oklevéltár*, vol. 3 (1411–1412), köz. E. Mályusz, kéz. kieg. és szerk. I. Borsa, Budapest 1993, nr 1855, s. 459.

⁶ D. Wróbel, *Stanowisko Mikołaja Trąby wobec pokoju toruńskiego z 1411 roku i układu z Zygmuntem Luksemburskim z 1412 roku* [w:] *Mikołaj Trąba – mąż stanu i prymas Polski*, red. F. Kiryk, Kraków 2009, s. 65–69.

⁷ Zob. S. Katona, *Historia critica regum Hungariae stirpis mixtae*, vol. 5, Budaë 1790, s. 95.

⁸ J. Sperka, *Wojciech Jastrzębiec – faworyt króla Władysława Jagiełły* [w:] *Wojciech Jastrzębiec – w służbie monarchii i Kościoła*, red. B. Czwojdrak, F. Kiryk, J. Sperka, Katowice 2018, s. 25–27.

z relacji Jana Długosza⁹. Wspomniał on o wyjeździe na Węgry Zawiszy Czarnego z Garbowa, w innym miejscu zaś wygłosił opinię o jego nieprzeciętnych zasługach dla pogodzenia się królów polskiego i węgierskiego¹⁰. Skądinąd, tj. z ksiąg wójtowskich krakowskich, dowiadujemy się z kolei o dacie tej podróży – Zawisza udał się na Węgry pod koniec września 1410 r., 26. tego miesiąca z polecenia króla wydano mu w Krakowie sześć koni¹¹.

Ważny jest kontekst ówczesnej aktywności dyplomatycznej dziedzica Garbowa. Do uczestników kampanii pruskiej stojących pod Malborkiem, który był ściśnięty oblężeniem, zaczęły docierać niepokojące wieści z pogranicza polsko-węgierskiego. W komitatatach graniczących z Polską ogłoszono mobilizację, a w pobliżu granicy zaczęły gromadzić się siły węgierskie¹². Naturalnie południowa rubież małopolska, w myśl rozkazów królewskich z wiosny 1410 r., była zabezpieczona na czas trwania kampanii w Prusach przez szlachtę powiatów: sądeckiego, szczyrzyckiego i bieckiego, dowodzoną przez kasztelana lubelskiego Jana ze Szczekocin¹³. Mimo to wydaje się bardzo prawdopodobne, że wieści płynące z Małopolski, zapewne wyolbrzymiane i przesadzone, przyczyniły się w zasadniczy sposób do podjęcia decyzji o zakończeniu oblężenia stolicy zakonu i odwróceniu pospolitego ruszenia z Prus. Podkreślmy, dla zrozumienia uwarunkowań związanych z jej podjęciem, mało istotna jest obiektywna wiedza o skali ówczesnych węgierskich przygotowań wojennych oraz o rzeczywistych zamiarach i możliwościach króla węgierskiego¹⁴. Ważne, jakie subiektywne wrażenie wywoływały wspomniane wieści i jak wpływały na bieżące postawy

⁹ Długosz, lib. 10/11, s. 181. Wprawdzie moment, w którym dziejopis wspominał o wyjeździe Zawiszy na Węgry – zapusty 1411 r. (25 lutego) – nie zgadza się z wykoncypowaną skądinąd datą tej pierwszej znanej podróży. Niemniej sam fakt udziału Zawiszy w zainicjowaniu rozmów wydaje się dość prawdopodobny.

¹⁰ *Ibidem*, s. 207; zob. D. Wróbel, *Aktywność dyplomatyczna Zawiszy Czarnego na tle polityki zagranicznej Polski i Litwy w pierwszej połowie XV wieku* [w:] *Zawisza Czarny. Rycerz najślawniejszy i najdzielniejszy*, red. T. Giergiel, Lublin 2012, s. 60–61.

¹¹ Archiwum Narodowe w Krakowie, Oddział III, Consularia Cracoviensia 427, k. 382.

¹² Zob. D. Dvořáková, *Rytier...*, s. 288; S.A. Sroka, *Wojska węgierskie u granic Polski w 1410 roku*, „Studia Historyczne” 2010, t. 52, z. 3, s. 335–345; S. Szybkowski, *Konflikt polsko-węgierski 1410–1411* [w:] S. Józwiak *et al.*, *Wojna Polski i Litwy z zakonem krzyżackim w latach 1409–1411*, Malbork 2010, s. 659–661.

¹³ Długosz, lib. 10/11, s. 56–57.

¹⁴ Por. J. Garbacik, *Zygmunt Luksemburczyk wobec wielkiej wojny polsko-krzyżackiej (1409–1411)*, „Małopolskie Studia Historyczne” 1960, t. 3, z. 1–2, s. 15–36.

i morale. Wydaje się, że nawet bez nich u progu jesieni 1410 r. nastroje w wojsku polsko-litewskim nie były dobre. Kampania trwała już trzeci miesiąc, a prowadzone oblężenie Malborka nie zapowiadało sukcesu. Oblegającym doskwierały braki w zaopatrzeniu, toteż ludzi i zwierzęta nękał głód i choroby¹⁵. Groźba uderzenia z południa niewątpliwie miała dużą „siłę rażenia”. Właśnie dlatego król zwolnił z wyprawy pruskiej rycerstwo powiatów południowej Małopolski, polecając im ochronę pogranicza i dlatego też polecił zachować w tajemnicy przed wojskiem fakt otrzymania 12 lipca 1410 r. listu wypowiedniego króla węgierskiego¹⁶. Przygotowania wojenne na Węgrzech na dłuższą metę były jednak nie do ukrycia, najpewniej zresztą sam król Zygmunt starał się sprawę nagłaśniać, by w ten sposób osłabiać i kruszyć morale przeciwnika.

W takich właśnie okolicznościach na Węgry został posłany Zawisza Czarny z Garbowa, rycerz obeznany w realiach węgierskich, jednocześnie dobrze znany królowi Zygmuntowi Luksemburskiemu¹⁷. Według autorów nowszej biografii sławnego rycerza otrzymał on zadanie ratowania pokoju, lecz w sytuacji, gdy od 12 lipca 1410 r. obaj monarchowie formalnie znajdowali się w stanie wojny¹⁸, bardziej adekwatne wydaje się określenie celu jego legacji jako próby przekonania Luksemburczyka, by nie wydawał rozkazu wszczęcia działań militarnych przez wojsko węgierskie. Niestety, nie są znane żadne szczegóły związane z realizacją tej misji. Jedynie z biegu dalszych wydarzeń można wnosić, że Sulimczyk nie zdołał odwieść władcy Węgier od zbrojnego wystąpienia przeciw Królestwu Polskiemu. Nie był to więc właściwy początek ciągu zdarzeń prowadzących do normalizacji wzajemnych stosunków polsko-węgierskich.

W poszukiwaniu takiego początku trzeba uciec się do domysłów. Już 24 lutego 1411 r. projekt zjazdu musiał być zaakceptowany przez obie strony, skoro król polski wystawiał pełnomocnictwo dla swojej delegacji. Oznacza to, że pomysł zorganizowania spotkania doradców obu monarchów pojawił się odpowiednio wcześniej. Niestety, ten etap rozmów nie został oświetlony w zachowanych

¹⁵ Długosz, lib. 10/11, s. 132, 138–139, 141–142.

¹⁶ *Ibidem*, s. 56–57, 78–80.

¹⁷ O wcześniejszych związkach Zawiszy z Węgrami i królem Zygmuntem zob. Długosz, lib. 10/11, s. 60–61; B. Możejko, S. Szybkowski, B. Śliwiński, *Zawisza Czarny z Garbowa herbu Sulima*, Gdańsk 2003, s. 49–57.

¹⁸ Długosz, lib. 10/11, s. 78–80.

źródłach. Biorąc pod uwagę frazę Jana Długosza o „wielokrotnym” podróżowaniu Zawiszy Czarnego między dworami polskim i węgierskim celem pogodzenia zwaśnionych monarchów i odnosząc ją do 1411 r., przyjmuję hipotetyczną możliwość, że Zawisza ponownie udał się na Węgry – może po połowie stycznia 1411 r. – gdy zawarcie pokoju z zakonem zostało już w zasadzie przesądzone i było kwestią najbliższych dni¹⁹. Ta kolejna misja miałyby na celu poinformowanie króla Zygmunta o nieuchronności pokoju polsko-krzyżackiego i w związku z powyższym skłonienie go do podjęcia negocjacji rozejmowych. Potrzebę takiej misji logicznie uzasadnia fakt, że do króla i jego doradców docierały wieści z południa o ponownej mobilizacji wojsk węgierskich na pograniczu z Polską na początku 1411 r.²⁰ Zakładam też, że do próby wznowienia rozmów z Luksemburczykiem wykorzystano aktualnie zaistniałą sytuację.

Zakończenie otwartego konfliktu z zakonem otwierało nową perspektywę w relacjach z południowym sąsiadem. Zenon Hubert Nowak kompetentnie przedstawił zmianę położenia Zygmunta Luksemburskiego w obliczu zawarcia traktatu toruńskiego²¹. Król węgierski, podlegający Krzyżaków do kontynuowania wojny z Polską i Litwą, sam stanął w obliczu wojny z tymi krajami. Nie była mu ona na rękę w perspektywie rysującego się rozstrzygnięcia rywalizacji o tron Rzeszy, a poza tym nie była popularna wśród panów węgierskich. W tej sytuacji Zygmunt zdecydował się na grę dwutorową – z jednej strony przyjął ofertę rozmów w sprawie rozejmu (złożoną przez Zawiszę Czarnego?), z drugiej zaś równolegle znosił się z wielkim mistrzem Henrykiem von Plauenem w sprawie antypolskiego sojuszu²². Analogiczną taktykę przyjęła również dyplomacja polska, czego efektem była, zarysowująca się

¹⁹ D. Wróbel, *Aktywność...*, s. 61–62.

²⁰ *Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. Spory i sprawy pomiędzy Polakami a zakonem krzyżackim. Akta postępowania przed wystannikiem papieskim Antonim Zeno z Mediolanu w latach 1422–1423*, wyd. S. Józwiak, A. Szweda, S. Szybkowski, red. A. Szweda, Toruń 2015, s. 123, 343, 377, 396, 421, 431, 453–454, 466–467, 479, 499, 518–519, 534–535, 548–549, 566.

²¹ Z.H. Nowak, *Polityka północna Zygmunta Luksemburskiego do roku 1411*, Toruń 1964, s. 111–116; *idem*, *Międzynarodowe...*, s. 23–28.

²² Z.H. Nowak, *Polityka...*, s. 115; Ž. Mačiukas, *Zigmanto Liuksemburgiečio veiksnys Lietuvos santykiuose su Vokiečių Ordinu 1411–1412 m.* [w:] *Tarp istorijos ir būtovės. Studijos prof. Edvardo Gudavičiaus 70-mečiui*, sud. A. Bumblauskas, R. Petrauskas, Vilnius 1999, s. 166–169; L. Pószán, *Sigismund von Luxemburg*

już w maju 1411 r., liga antyluksemburska, obejmująca Mołdawię, Wołoszczyznę, a następnie także Wenecję i Habsburgów²³. Równolegle negocjowano z panami węgierskimi – najpierw w sprawie rozejmu, a następnie osobistego spotkania monarchów.

Pełnomocnictwo królewskie z Sandomierza zostało wystawione dla arcybiskupów: gnieźnieńskiego Mikołaja z Kurowa i halickiego Mikołaja Trąby, kasztelana krakowskiego Krystyna z Ostrowa oraz wojewodów: krakowskiego Jana z Tarnowa i sandomierskiego Mikołaja Białuchy z Michałowa, kasztelanów: sandomierskiego Michała z Bogumiłowic i lubelskiego Jana ze Szczekocin oraz dla marszałka Królestwa Zbigniewa z Brzezia²⁴. W tym składzie znaleźli się zatem wyłącznie dostojnicy pochodzący z Małopolski, co zdaje się korespondować z pierwszorzędnym znaczeniem węgierskiego odcinka dyplomacji z punktu widzenia tamtejszych możnych. Z drugiej strony mogło to jednak wynikać z faktu, że delegację wyłoniono spośród panów znajdujących się aktualnie przy królu w Sandomierzu, gdzie dominacja Małopolan nie była niczym nadzwyczajnym. Na nieco wcześniejszym spotkaniu króla z panami w Piotrkowie (ok. połowy lutego 1411 r.) – wzmiankowanym w korespondencji krzyżackiej²⁵ – zapewne nie dysponowano jeszcze wiedzą o stanowisku strony węgierskiej w kwestii rozejmu, stąd wyłonienie delegacji na zjazd nastąpiło później, podczas pobytu w Sandomierzu, tuż przed wyruszeniem króla na Litwę. Znane dziś pełnomocnictwo sandomierskie najpewniej nie zostało użyte, ponieważ nie trafiło

und der Erste Frieden von Thorn [w:] *Konfliktbewältigung und Friedensstiftung im Mittelalter*, hrsg. v. R. Czaja, E. Mühle, A. Radziwiński, Toruń 2012, s. 130.

²³ *Fontes Memoriae Hungariae II. Varsóban őrzött magyar vonatkozású oklevelek (1388–1427)*, szerk. Á. Novák Debrecen 2018 [dalej: FMH II], nr 32, s. 52–53 i nr 33, s. 54; I. Czamańska, *Mołdawia i Wołoszczyzna wobec Polski, Węgier i Turcji w XIV i XV wieku*, Poznań 1996, s. 70–72, 217–219; J. Garbacik, *Paolo Veneto, filozof-dyplomata i jego pobyt w Polsce w r. 1412*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 1960, z. 4, s. 17–31; K. Jasiński, *Przymierze polsko-austriackie w 1412 r. ze szczególnym uwzględnieniem małżeństwa Cymbarki, księżniczki mazowieckiej z Ernestem Żelaznym, księciem austriackim* [w:] *Prace z dziejów państwa i zakonu krzyżackiego*, red. A. Czacharowski, Toruń 1984, s. 127–144; Z.H. Nowak, *Dyplomacja polska w czasach Jadwigi i Władysława Jagiełły (1382–1434)* [w:] *Historia dyplomacji polskiej*, t. 1: *pol. X w. – 1572*, red. M. Biskup, wyd. 2, Warszawa 1982, s. 328–331.

²⁴ *Codex epistolaris Vitoldi magni ducis Lithuaniae 1376–1430*, wyd. A. Prochaska, Kraków 1882, nr 470.

²⁵ Zob. S. Józwiak, *Wywiad i kontrwywiad w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach*, Malbork 2004, s. 69 i przyp. 51 na tejsze.

do docelowego odbiorcy. Skądinąd wiadomo jednak, że na zjazd w Nowej Wsi udały się wszystkie wymienione w nim osoby²⁶.

W wyznaczonym terminie wspomniani dostojnicy, do których dołączyli niewymienieni w królewskim pełnomocnictwie: wojski lubelski Zawisza Czerwony z Oleśnicy i Jan Warszawski²⁷, stawili się w Nowej Wsi i odbyli rozmowy z delegacją węgierską. Zawarto wówczas rozejm, który miał obowiązywać do najbliższego Bożego Narodzenia. Niemniej strony wyraziły wolę kontynuowania rozmów w podobnej formule już w dniu 11 listopada 1411 r. Delegacje liczące po 12 osób miały pojawić się w Sromowcach (strona polska) i Starej Wsi (strona węgierska)²⁸. Warto zwrócić uwagę na obecność na marcowym spotkaniu hrabiego cylejskiego Hermana II i księcia raciborskiego Jana II Żelaznego²⁹. Pierwszy był spokrewniony z królową polską Anną i jednocześnie był ojcem królowej węgierskiej Barbary³⁰, drugi zaś był spowinowacony z królem polskim poprzez swą żonę Helenę³¹. Wykorzystywanie osób, które mogły powołać się na koneksje rodzinne wśród kontrahentów i dlatego były predestynowane do „przełamywania pierwszych lodów” jest dość typowe dla ówczesnej praktyki przywracania pokoju i zgody między zwaśnionymi stronami.

²⁶ FMH II, s. 48, 56.

²⁷ *Ibidem*, s. 48 = *Codex epistolaris saeculi decimi quinti (1384–1492)*, t. 2, wyd. A. Lewicki, Kraków 1891 [dalej: CE], s. 43. Status Jana Warszawskiego podczas spotkania w Nowej Wsi nie jest oczywisty, gdyż późniejsze dokumenty wymieniające skład pierwszej delegacji pomijają go, zob. *Dokumenty polskie z archiwów dawnego Królestwa Węgier*, t. 1, wyd. S.A. Sroka, Kraków 1998, nr 39, s. 54 i nr 40, s. 58. Więcej o nim: F. Sikora, *Mieszczanin rycerzem. Krótkie dzieje rodziny Warszawskich* [w:] *Droga historii. Studia ofiarowane profesorowi Józefowi Szymańskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. P. Dymmel, K. Skupieński, B. Trelińska, Lublin 2001, s. 113–134.

²⁸ AGAD, perg. 5543 (edycja: FMH II, nr 30, s. 45–46 = *Codex diplomaticus regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae*, ed. M. Dogiel, t. 1, Wilno 1758 [dalej: Dogiel], s. 42–43 – dokument delegatów węgierskich); AGAD, perg. 5544 (edycja: FMH II, nr 31, s. 48–51 = CE, t. 2, nr 36, s. 43–45 – instrument notarialny zawierający opis spotkania i ustalenia stron).

²⁹ FMH II, s. 50 = CE, t. 2, s. 45. Kolejnymi świadkami instrumentu notarialnego byli notariusze publiczni: Henryk Remer z Bielefeld, Mikołaj z Kwidzyna i Jan Radlica z Radliczyc. Dokument sporządzili notariusze autorytetu cesarskiego: Jakub z Piątku i Wojciech Otyra z Lutomia (SHGP, cz. 2, s. 694).

³⁰ J. Leuschner, *Herman II, Graf von Cilli (1360–1435)* [w:] *Neue Deutsche Biographie*, Tlb. 8, Berlin 1969, s. 631–632; M. Lukanc, *Ana Celjska (I. del)*, „Zgodovinski časopis” 2017, Letn. 71, Št. 1–2, s. 34–46.

³¹ J. Sperka, *Książęta i księżne raciborscy (1290/1291–1521)*, Kraków 2022, s. 114, 116, 162–163.

Kilka dni przed umówionym terminem zjazdu – 8 listopada 1411 r. – król polski, przebywający wówczas w nieodległym od Spisza Bieczu, wystawił kolejne pełnomocnictwo dla nowej polskiej delegacji. W jej skład weszło dwunastu dostojników – biskupi: płocki Jakub Kurdwanowski, poznański Wojciech Jastrzębiec, wileński Mikołaj z Gorzkowa i przemyski Maciej zw. Janina, kasztelan krakowski Krystyn z Ostrowa oraz wojewodowie łęczycki Jan Ligęza i kaliski Maciej z Wąsoszy, przedstawiciel wielkiego księcia Witolda Jerzy Giedygold, tytułowany jego doradcą i starostą Podola, następnie kasztelanowie: lubelski Jan ze Szczekocin i santocki Mikołaj z Błociszewa oraz sędziowie: krakowski Jan z Oleśnicy i sieradzki Piotr z Widawy³². Widoczna jest w tym gronie dążność do uzyskania efektu możliwie dużej reprezentatywności grupy wyłonionej spośród ogółu doradców. Poza biskupami wileńskim i przemyskim byli to m.in. doświadczeni negocjatorzy, czynni wcześniej w rozmowach polsko-krzyżackich³³. Zmiany w składzie delegacji konferującej z panami węgierskimi są istotne, gdyż z pierwszego składu ostali się tylko kasztelanowie krakowski i lubelski. Były one zresztą częściowo konieczne, ponieważ w zmarł przewodniczący pierwszej polskiej delegacji – arcybiskup gnieźnieński Mikołaj Kurowski³⁴.

Ponadtygodniowy zjazd w Sromowcach (11–19 listopada 1411 r.)³⁵ również okazał się owocny – rozejm został przedłużony do 15 sierpnia następnego roku, a w tym czasie zaplanowano spotkanie doradców (14 lutego 1412 r. lub innego dnia) w celu ułożenia warunków pokoju wieczystego. Planowano, że obaj monarchowie będą wówczas obecni w pobliżu granicy i w razie powodzenia rozmów spotkają się osobiście (miejsca spotkania nie sprecyzowano), by ratyfikować układy panów. Gdyby jednak nie udało się wówczas dojść do porozumienia, doradcy obu stron mieli spotkać się ponownie w tym samym miejscu 1 maja 1412 r.³⁶

Kilka dni później, 27 listopada 1411 r., Władysław Jagiełło wystawił w Krakowie dokument zatwierdzający ustalenia wynegocjowane

³² MNL-OL, *Diplomatikai Levéltár* [dalej: DL] 39275 = *Dokumenty polskie...*, nr 39, s. 54–55.

³³ Zob. A. Szweđa, *Organizacja i technika dyplomacji polskiej w stosunkach z zakonem krzyżackim w Prusach w latach 1386–1454*, Toruń 2009, s. 376–379.

³⁴ Długosz, lib. 10/11, s. 185.

³⁵ Egzemplarz warszawski: AGAD, perg. 5545; por. egzemplarz budapesztański: MNL-OL, DL 39276 – tu zepsuta datacja (wtorek zamiast czwartek).

³⁶ FMH II, s. 57 = *Dokumenty polskie...*, s. 59–60.

w Sromowcach przez swych doradców. Dyplom miał być przekazany stronie węgierskiej 6 stycznia 1412 r. w położonym na pograniczu zamku w Czorsztynie, którego tenutariuszem był wówczas Abraham Czarny z Goszyc h. Gryf³⁷. Jeden z dwóch egzemplarzy tego dokumentu rzeczywiście trafił do rąk Zygmunta³⁸.

W lutym 1412 r. na Spiszu odbyła się ostatnia runda rozmów, zgodnie z harmonogramem nakreślonym w listopadzie poprzedniego roku. Ich świadectwem jest glejt panów węgierskich dla panów polskich, wystawiony w Starej Wsi 18 lutego 1412 r.³⁹ Niestety, w źródle nie został odnotowany skład polskiej delegacji. Najprawdopodobniej rozmowy odbyły się w Starej Wsi w ciągu kilku dni, najpewniej przed 26 lutego, kiedy to na dworze królewskim w Nowym Sączu pojawili się: hrabia Herman Cylejski, palatyn Mikołaj (Miklós) Garai i legat papieski kardynał Branda de Castiglione, zapewne z wizytą kurtuazyjną. Można ją hipotetycznie łączyć z oficjalnym zaproszeniem polskiej pary królewskiej do odwiedzenia Lubowli⁴⁰.

Królewskie otoczenie podczas pobytu dworu w Nowym Sączu jest częściowo znane i najpewniej w tym gronie należałoby szukać osób zaangażowanych w ówczesne rozmowy. W dniu 5 marca 1412 r. w Nowym Sączu zostali odnotowani: arcybiskup halicki Mikołaj Trąba, biskup poznański Wojciech Jastrzębiec, kasztelan krakowski Krystyn z Ostrowa, wojewodowie: krakowski Jan z Tarnowa, poznański Sędziwój z Ostroroga, sandomierski Mikołaj z Michałowa, brzeski Maciej z Łabiszyna i łączycy Jan Ligęza oraz kasztelanowie: sandomierski Michał z Bogumiłowic, kaliski Jan z Tuliszkowa i wojnicki Dobiesław z Oleśnicy⁴¹. Wiadomo też, że poza wspomnianymi dostojnikami w otoczeniu króla znajdował się wówczas marszałek Królestwa Zbigniew z Brzezia, a także marszałek dworu, czyli najpewniej Piotr z Niedźwiedzia⁴².

³⁷ FMH II, s. 58 = *Dokumenty polskie...*, s. 60; SHGK, cz. 1, s. 473.

³⁸ AGAD, perg. 5545 = MNL-OL, DF 288987 (fotokopia). Edycja: FMH II, nr 35, s. 59 = Dogiel, t. 1, s. 43–45; por. MNL-OL, DL 39276 (edycja: *Dokumenty polskie...*, nr 40, s. 57–60).

³⁹ AGAD, perg. 5558 (edycja: FMH II, nr 36, s. 61–62 = CE, t. 2, nr 47, s. 52).

⁴⁰ *Regesta Imperii*, Bd. 11 (1410–1437), H. 1, hrsg. v. W. Altmann, Innsbruck 1896, nr 197a.

⁴¹ ZDM, cz. 6, wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kuraś, Wrocław 1965, nr 1762.

⁴² *Rachunki królewskie z lat 1393–1395 i 1412. Rachunki podrzęctwa krakowskiego. Rachunki stacji nowosądeckiej*, wyd. H. Wajs, Warszawa 1993, s. 132, 135, 136. Źródło nie odnotowuje imion obu urzędników.

Większość z nich zaistniała jako negocjatorzy na wcześniejszych etapach rozmów, natomiast wojewoda brzeski, kasztelanowie: kaliski i wojnicki oraz marszałek dworu znaleźli się niebawem w gronie gwarantów traktatu. Jedynie wojewoda poznański nie był zaangażowany na tym odcinku dyplomacji i wiadomo skądinąd, że nie wziął udziału w zjeździe lubowelskim⁴³.

Kilka kolejnych osób goszczonych przez króla i królową w Sączu odnotowują ówczesne rachunki dworu. Byli to książęta mazowieccy: Siemowit IV z żoną Aleksandrą (siostrą króla) i synem Siemowitem V (w źródle określony jako Siemaszko) oraz Bolesław Januszowicz⁴⁴, książęta litewscy Hurko i Roman Fiodorowicze oraz kniaziowie ruscy Mitko Horodecki (mąż siostry króla Marii Olgierdówny) i Daszko Ostrogski⁴⁵. Z tego samego źródła wiadomo o ówczesnym pobycie na dworze księżnej raciborskiej Heleny Korybutówny, siostry obecnego tam również księcia Zygmunta Korybutowicza, żony księcia Jana II Żelaznego⁴⁶. Rachunki odnotowują również kasztelana czerskiego Sławca z Boglewic⁴⁷, towarzyszącego najpewniej wspomnianemu księciu Bolesławowi. W tym gronie także znajdują się przyszli gwaranci traktatu, lecz ich udział w gronie polskich negocjatorów, konferujących z możliwymi węgierskimi po 18 lutego 1412 r. w Starej Wsi, jest mniej prawdopodobny.

Z rachunków stacji nowosądeckiej wynika, że 6 marca 1412 r. dwór królewski ponownie odwiedzili: hrabia cylejski Herman, palatyn Mikołaj Garai oraz kardynał Branda Castiglione⁴⁸. Zapewne ponowili zaproszenie na przyjazd do Lubowli, ewentualnie uzgadniali szczegóły wizyty królewskiej pary. Co najmniej od 22 lutego na terenie Spisza (w Kieżmarku i w Lewoczy) przebywał sam król Zygmunt, oczekując na spotkanie z królem polskim⁴⁹. Do ostatniej chwili spodziewano się najwyraźniej przybycia do Sącza również wielkiego księcia Witolda, o czym przekonuje glejt wystawiony

⁴³ KDW, t. 7, Poznań 1985, nr 691 (obecność Sędziwoja na roczku w Kościanie 18 marca 1412 r.).

⁴⁴ *Rachunki...*, s. 131, 132, 135, 137; zob. przyp. 64.

⁴⁵ *Ibidem*, s. 133, 136; J. Tęgowski, *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*, Poznań–Wrocław 1999, s. 61–64, J. Wolff, *Kniaziowie litewsko-ruscy od końca XIV wieku*, Warszawa 1895, s. 135, 344.

⁴⁶ *Rachunki...*, s. 131, 135, 137; J. Sperka, *Książęta...*, s. 163.

⁴⁷ *Rachunki...*, s. 133, 136; zob. przyp. 76.

⁴⁸ *Ibidem*, s. 159, 160.

⁴⁹ P. Engel, N.C. Tóth, *Itineraria regum et reginarum Hungariae (1382–1438) / Királok és királynék itineráriumai (1382–1438)*, Budapest 2005, s. 94.

przez panów węgierskich 8 marca 1412 r. w Lubowli i przesłany stronie polskiej⁵⁰. Wiadomo jednak, że Kiesjtutowicz nie pojawił się na w tym okresie terenie Małopolski⁵¹.

Pierwsza wyruszyła ze Starego Sącza królowa Anna ze swoim dworem – 9 marca⁵², a dzień później, zapewne tą samą trasą, biegnącą wzdłuż doliny Popradu, udał się król Władysław z towarzyszącym mu orszakiem⁵³. Na zamku w Lubowli stanął 12 marca⁵⁴, co oznacza niespieszną podróż. Już trzy dni później światło dzienne ujrzały dokumenty traktatowe – polski i węgierski, datowane „in Lyblyo” 15 marca 1412 r., opieczętowane przez 51 dostojników węgierskich i 50 panów polskich⁵⁵. Oprócz dokumentów głównych obaj władcy wystawili następnego dnia wzajemne dokumenty zaprzysięgające postanowienia traktatu. Dokument króla węgierskiego zachował się w oryginale⁵⁶, natomiast analogiczny akt Władysława Jagiełły znany jest obecnie jedynie z niewiarygodnej kopii, przesłanej do Malborka⁵⁷. Dokumenty te były gwarantowane przez kilku wybranych doradców danego monarchy. Ze strony polskiej byli to: arcybiskup halicki Mikołaj Trąba, biskup poznański i kanclerz Królestwa Wojciech Jastrzębiec, wojewoda krakowski Jan z Tarnowa i marszałek Królestwa Zbigniew z Brzezia.

⁵⁰ AGAD, perg. 5559 (edycja: FMH II, nr 37, s. 63–64 = CE, t. 2, nr 48, s. 53–54).

⁵¹ J. Tęgowski, *Uzupełnienia i uwagi do itinerarium Witolda Kiejstutowicza*, SŻ 2006, t. 44, s. 70; S. Polechow, *Itinerarium wielkiego księcia litewskiego Witolda 4/5 sierpnia 1392 – 27 października 1430*, „Rocznik Lituanistyczny” 2019, t. 5, s. 63.

⁵² G. Rutkowska, *Itineraria żon króla Władysława Jagiełły*, RH 1998, t. 64, s. 69–70; M. Lukanc, *Ana Celjska (2. del)*, „Zgodovinski časopis” 2017, Letn. 71, Št. 3–4, s. 416.

⁵³ A. Gąsiorowski, *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386–1434*, wyd. 2, Warszawa 2015, s. 76.

⁵⁴ Długosz, lib. 10/11, s. 191.

⁵⁵ Egzemplarz węgierski przechowywany jest w AGAD (perg. 5560 – edycja: FMH II, nr 38, s. 66–70 = Dogiel, t. 1, s. 46–48) i dobrze znany dzięki Janowi Długoszowi, który wpisał go *in extenso* do swych *Roczników* (Długosz, lib. 10/11, s. 195–201). Egzemplarz polski: HHStA, AUR, 1412 III 15 (edycja: S. Katona, *Historia critica...*, vol. 5, s. 87–95 – z opuszczeniem listy gwarantów; zob. też: *Zsigmondkori...*, t. 3, nr 1855).

⁵⁶ AGAD, perg. 5561 (edycja: FMH II, nr 39, s. 71–72 = Dogiel, t. 1, s. 49).

⁵⁷ GSPK, XX HA, OBA, nr 1670 (edycja: *Codex diplomaticus Lithuaniae*, wyd. E. Raczyński, Wrocław 1845, s. 153–154).

Lista gwarantów i ich identyfikacja

Lista gwarantów dokumentu traktatu ze strony polskiej liczy 50 osób⁵⁸. Otwiera ją (1) Mikołaj Trąba (h. Trąby)⁵⁹, którego tytułatura przybrała w dyplomie niecodzienną formę, stosowną do momentu kariery, w jakim się aktualnie znajdował. Określono go jako arcybiskupa halickiego, postulata na arcybiskupstwo gnieźnieńskie i podkanclerzego Królestwa Polskiego⁶⁰. Podkreślam zarówno sam fakt wystąpienia Trąby w formule gwarancyjnej, jak i użycie tytułu podkanclerzego Królestwa. Brak tego tytułu na wystawionym następnego dnia królewskim dokumencie

⁵⁸ W prezentacji listy gwarantów stosuję numerację (cyfry w nawiasach) zgodnie z następstwem gwarantów w dokumencie. Z niego pochodzą również wszystkie wtręty łacińskie. Również imiona, przydomki, przydawki odmiejscowe i urzędy gwarantów zapisane są na podstawie dokumentu, w nawiasach zaś dodają dodatkowe elementy identyfikujące. W przypisach koncentruję się na karierach gwarantów, ich aktywności w otoczeniu króla przed i po 1412 r. oraz zestawiam inne gwarancje z ich udziałem.

⁵⁹ Należał do herbu Trąby dzięki adopcji przez swego ojczyma Wilhelma z Okaliny, był bowiem nieślubnym synem scholastyka sandomierskiego Jakuba. Pleban w Nowym Mieście Korczynie (1400); altarzysta w kościele Wniebowzięcia NMP w Krakowie (1400–1410); kanonik wielu kapituł: gnieźnieński (1405–1412), kaliski (1405–1410), krakowski (1400–1412), kruszwicki (1409–1410) i sandomierski (1399–1410); ponadto: prepozyt w kościele św. Floriana w Krakowie (1403–1412), kanonik w kościołach św. Jerzego w Krakowie (1400–1410) i w Gnieźnie (1405–1410); następnie arcybiskup halicki (1410–1412), arcybiskup gnieźnieński (1412–1422), prymas Polski (1418–1422). Na dworze królewskim najprawdopodobniej od 1386 r. (spowiednik, dyplomata, doradca), notariusz kancelarii królewskiej (1390–1395), protonotariusz (1402), kanclerz kujawski (1402–1403); podkanclerzy dworu/Królestwa (1403–1412); gwarant układu polsko-duńskiego (1419). Zmarł w 1422 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca polityczna państw unii polsko-litewskiej i unii kalmarskiej w latach 1411–1425*, Toruń 1996, s. 119; UC, s. 106; UKD, s. 145; S.M. Kuczyński, *Mikołaj Trąba (ok. 1358–1422)* [w:] PSB, t. 21, Wrocław 1976, s. 97–99; T. Silnicki, *Arcybiskup Mikołaj Trąba*, Warszawa 1954; I. Sułkowska-Kurasiowa, *Dokumenty królewskie i ich funkcja w państwie polskim za Andegawenów i pierwszych Jagiellonów 1370–1444*, Warszawa 1977, s. 264–266; J. Krzyżaniakowa, *Kancelaria królewska Władysława Jagiełły*, cz. 1, Poznań 1972, s. 38–42; *ibidem*, cz. 2, Poznań 1979, s. 39–43; M. Czyżak, *Kapituła katedralna w Gnieźnie w świetle metryki z lat 1408–1448*, Poznań 2003, s. 375; L. Poniewozik, *Pralaci i kanonicy sandomierscy w okresie średniowiecza*, Toruń 2004, s. 263–267; S. Szybkowski, *Kilka uwag o prozopografii i związkach rodzinnych najbliższych krewnych arcybiskupów gnieźnieńskich Mikołaja Trąby i Wojciecha Jastrzębca*, „Średniowiecze Polskie i Powszechne” 2014, t. 5(9), s. 121–125; zob. także opracowanie zbiorowe: *Mikołaj Trąba – mąż stanu...*

⁶⁰ HHStA, AUR, 1412 III 15: *Regni Polonie vicecancellarius*. O okolicznościach przejścia Mikołaja z archidiecezji halickiej na metropolię gnieźnieńską; KDW, t. 5, nr 183; T. Silnicki, *Arcybiskup...*, s. 88–91; D. Wróbel, *Stanowisko...*, s. 64.

zaprzysiężenia traktatu, znanym dziś wyłącznie z niewiarygodnej kopii⁶¹, nie jest miarodajny. Kolejnym gwarantem był (2) Wojciech Jastrzębiec (h. Jastrzębiec), biskup poznański, któremu przydano także tytuł najwyższego kanclerza Królestwa⁶². Po biskupie poznańskim i kanclerzu następują książęta mazowieccy (3) starszy Siemowit (IV)⁶³ i (4) Bolesław (syn Janusza Starszego)⁶⁴, a następnie książę nowogródzki (5) Zygmunt (Korybutowicz)⁶⁵. W gronie wysokich dostojników pojawiają się wojewodowie (6) krakowski Jan z Tarnowa (h. Leliwa)⁶⁶

⁶¹ *Codex diplomaticus Lithuaniae*, s. 153–155.

⁶² HHStA, AUR, 1412 III 15: (*Regni Polon(ie) Supremus Cancellarius*). Należał do małopolskiej gałęzi Jastrzębców (B. Czwojdrak, *Jastrzębce w ziemi krakowskiej i sandomierskiej do połowy XV wieku*, Kraków 2007, s. 112–126). Notariusz dworu arcybiskupa gnieźnieńskiego Bodzety (1385), kustosz gnieźnieński (1386–1387), scholastyk krakowski (1393–1399), kanonik wielu kapituł: krakowski, łączycy, skalbmierski i wrocławski, następnie kolejno: biskup poznański (1399–1412), krakowski (1412–1423), arcybiskup gnieźnieński (1423–1436). Kanclerz dworu królowej Jadwigi Andegaweńskiej (1397–1399), starosta koniński (1403–1411), kanclerz Królestwa (1412–1423). Gwarant traktatów: toruńskiego (1411), polsko-duńskiego (1419), melneńskiego (1422), kieżmarskiego (1423) i brzeskiego (1435). Zmarł w 1436 r. Literatura: Lites, t. 2, ed. 2, wyd. I. Zakrzewski, Poznań 1892, s. 460; Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1422, s. 10; HHStA, AUR, 1423 III 30; Dokumenty 1435, s. 152; UC, s. 52; J. Krzyżaniakowa, *Kancelaria...*, cz. 1, s. 42–48; *ibidem*, cz. 2, s. 51–62; I. Sulowska-Kurasiowa, *Dokumenty...*, s. 214–216; G. Lichończak-Nurek, *Wojciech herbu Jastrzębiec. Arcybiskup i mąż stanu (ok. 1362–1436)*, Kraków 1996; T. Jurek, *Biskupstwo poznańskie w wiekach średnich*, Poznań 2018, s. 321–324; zob. też opracowanie zbiorowe: *Wojciech Jastrzębiec – w służbie monarchii i Kościoła*, red. B. Czwojdrak, F. Kiryck, J. Sperka, Katowice 2018.

⁶³ Gwarant układów: polsko-duńskiego (1419) i melneńskiego (1422). Zmarł w 1426 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1422, s. 10; A. Supruniuk, *Siemowit IV (ok. 1352–1426)* [w:] PSB, t. 37, Warszawa–Kraków 1996–1997; K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich*, wyd. M. Górny, Poznań–Wrocław 1998 (recte 2008), s. 87–91; J. Grabowski, *Dynastia Piastów mazowieckich*, Kraków 2012, s. 450–451.

⁶⁴ K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 100–103; J. Grabowski, *Dynastia...*, s. 456–459.

⁶⁵ J. Tęgowski, *Pierwsze pokolenia...*, s. 110–113; J. Grygiel, *Zygmunt Korybutowicz. Litewski książę w husyckich Czechach (ok. 1395 – wrzesień 1435)*, Kraków 2016.

⁶⁶ Kustosz sandomierski (1394), kanonik tamże (1400), dziekan krakowski (1394–1406/1410); wojewoda krakowski (1410–1432), p.o. starosta krakowski (z bratem) po śmierci ojca (1409); gwarant traktatów: toruńskiego (1411), polsko-duńskiego (1419), melneńskiego (1422) i kieżmarskiego (1423). Zmarł w końcu 1432 lub na początku następnego roku. Literatura: Lites, t. 2, s. 460; Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1422, s. 10; HHStA, AUR, 1423 III 30; UM, s. 129; W. Dworzaczek, *Leliwici Tarnowscy. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego, wiek XIV–XV*, Warszawa 1971, s. 182–201; L. Poniewozik, *Pralaci...*, s. 217–219;

i (7) brzeski Maciej z Łabiszyna (h. Laska)⁶⁷; następnie zaś wymieniony jest (8) marszałek Królestwa Zbigniew z Brzezia (h. Zadora)⁶⁸, a za nim następują kasztelanowie: (9) lubelski Jan ze Szczekocin (h. Odrowąż)⁶⁹, (10) kaliski Jan z Tuliszkowa (h. Dryja)⁷⁰, (11) wojnicki Dobiesław z Oleśnicy (h. Dębno)⁷¹, (12) sieradzki

J. Sperka, *Tarnowski (z Tarnowa) Jan (zm. 1432 lub 1433)* [w:] PSB, t. 52/3, Warszawa–Kraków 2018, s. 404–411.

⁶⁷ Wojewoda inowrocławski (1409–1411) i brzeski (1412–1429); starosta: bydgoski (1409), inowrocławski (1411–1413, 1419–1424); gwarant układów: toruńskiego (1411), polsko-duńskiego (1419), melneńskiego (1422) i kieżmarskiego (1423). Zmarł w początkach 1430 r. Literatura: Lites, t. 2, s. 460; Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1422, s. 10; HHStA, AUR, 1423 III 30; UKD, s. 72, 138, 141, 142, 208–209; J. Bieniak, *Maciej z Łabiszyna (ok. 1370–1430)* [w:] PSB, t. 19, Wrocław etc. 1974, s. 24–27; S. Szybkowski, *Kujawska szlachta urzędnicza w późnym średniowieczu (1370–1501)*, Gdańsk 2006, s. 600–602.

⁶⁸ Marszałek Królestwa (1399–1425), starosta: krakowski (1409–1410), toruński (1410–1411), dobrzyński (1411–1413); gwarant traktatów: toruńskiego (1411), polsko-duńskiego (1419), melneńskiego (1422) i kieżmarskiego (1423); Zmarł w 1425 r. Literatura: Lites, t. 2, s. 460; Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1422, s. 10; UC, s. 78; UKD, s. 294–295; UM, s. 288; A. Strzelecka, *Lanckoroński Zbigniew (zm. 1425)* [w:] PSB, t. 16, Wrocław etc. 1971, s. 457–458; S. Gawęda, *Początki i rola Lanckorońskich do końca średniowiecza*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 1989, z. 89 s. 54–57; S. Cynarski, *Dzieje rodu Lanckorońskich z Brzezia od XIV do XVIII wieku*, Warszawa 1996, s. 67–78.

⁶⁹ Stolnik sandomierski (1405), kasztelan: zawichojski (1407–1409), wiślicki (1409–1410), lubelski (1410–1433); dzierżyciel kilku starostw: sandomierskiego (1401–1407), brzeskiego (1402–1403), halickiego (1409–1410) i generalnego wielkopolskiego (1415–1419); gwarant układów: polsko-duńskiego (1419) i melneńskiego (1422). Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1422, s. 10; UM, s. 140, 216, 250, 260, 301, 304; UKD, s. 136, 295, 296; UR, s. 66; UW, s. 172; K. Górski, *Jan ze Szczekocin (ok. 1370–1433)* [w:] PSB, t. 10, Wrocław etc. 1962–1964, s. 483; J. Laberschek, *Początki i rozwój miasta Szczekociny do końca XV wieku. Uwagi do genealogii Szczekockich herbu Odrowąż* [w:] *Patientia et tempus*, red. O. Dyba, S. Kołodziejki, R. Marcinek, Kraków 1999, s. 105–119.

⁷⁰ Podkomorzy poznański (1399–1403), kasztelan kaliski (1403–1426); gwarant układów: toruńskiego (1411), polsko-duńskiego (1419), melneńskiego (1422) i kieżmarskiego (1423). Zmarł w 1426 r. Literatura: Lites, t. 2, s. 460; Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1422, s. 10; HHStA, AUR, 1423 III 30; UW, s. 111; A. Swieżawski, *Janusz z Tuliszkowa (zm. 1426 lub 1427)* [w:] PSB, t. 10, Wrocław etc. 1962–1964, s. 585–586; S. Szybkowski, *Koligacja Tuliszkowskich z Konięcpolskimi. Z badań nad związkami polskiej elity późnośredniowiecznej*, „Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza” 2005, t. 11, s. 394–412.

⁷¹ Kolejny kasztelan: wojnicki (1411–1433), lubelski (1433–1435) i sandomierski (1435–1438), wojewoda sandomierski (1438–1440); gwarant traktatów: polsko-duńskiego (1419), melneńskiego (1422), kieżmarskiego (1423) i brzeskiego (1435). Zmarł w 1440 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1422, s. 10; HHStA, AUR, 1423 III 30; Dokumenty 1435, s. 156; UM, s. 140, 177, 227,

Marcin z Kalinowy (h. Zaremba)⁷², (13) biecki Domarat z Kobylan (h. Grzymała)⁷³, rozpierski (14) Zbigniew Bąk ze Starej Góry (w dokumencie: „de Altomonte”) (h. Zadora)⁷⁴, połaniecki (15) Paweł (także Paszek) z Bogumiłowic (h. Połukoza)⁷⁵ oraz pochodzący z Mazowsza kasztelan czerski (16) Sławiec z Boglewic (h. Jelita)⁷⁶. Po kasztelanach następuje nieutytułowany (17) Jan z Melsztyna

256–257, 288; F. Kiryk, *Oleśnicki Dobiesław (zm. 1440)* [w:] PSB, t. 23, Wrocław etc. 1978, s. 762–763; J. Wroniszewski, *Nobiles Sandomirienses. Rody Dębnow, Janinów, Grzymałów, Doliwów i Powalów*, Kraków 2013, s. 30–32.

⁷² Choraży większy sieradzki (1395–1399), kasztelan sieradzki (1399–1429), wojewoda sieradzki (1430–1437), starosta wieluński (1416–1426); gwarant traktatów: polsko-duńskiego (1419), melneńskiego (1422) i brzeskiego (1435). Zmarł w 1437 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1422, s. 10; Dokumenty 1435, s. 154; ULS, s. 101, 106, 129, 156; A. Gašiorowski, *Marcin Zaremba z Kalinowy (zm. około 1437)* [w:] PSB, t. 19, Wrocław etc. 1974, s. 564–565; A. Szymczakowa, *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*, Łódź 1998, s. 87–94.

⁷³ Kolejno kasztelan: biecki (1410–1433), wojnicki (1433–1435) i lubelski (1435–1438), starosta lubelski (1415–1417) i koniński (1423–1424), marszałek dworu (1427–1430); gwarant traktatów: polsko-duńskiego (1419), melneńskiego (1422), kieżmarskiego (1423) i brzeskiego (1435). Zmarł na przełomie 1438 i 1439 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1422, s. 10; HHStA, AUR, 1423 III 30; Dokumenty 1435, s. 156; UC, s. 83; UM, s. 36–37, 141, 257, 291; A. Kamiński, *Kobyłański Domarat (zm. około 1440)* [w:] PSB, t. 13, Wrocław etc. 1967–1968, s. 158–159; SHGK, cz. 2, s. 639–640; SHGL, s. 125, 128, 260.

⁷⁴ Znany też jako Zbigniew z Góry (ob. Bąkowa Góra), która najwyraźniej nosiła wcześniej miano Starej Góry (tak samo zapisano go w 1419 i 1423 r.). Podkomorzy sieradzki (1410), kasztelan rozpierski (1411–1433); gwarant układów: polsko-duńskiego (1419) i kieżmarskiego (1423). Zmarł w 1433 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119 i wcześniej – s. 102; HHStA, AUR, 1423 III 30; ULS, s. 97, 116; A. Szymczakowa, *Szlachta...*, s. 359–366.

⁷⁵ Kasztelan połaniecki (1409–1413), sędzia krakowski (1413–1436), marszałek dworu (1410); gwarant traktatów: polsko-duńskiego (1419), melneńskiego (1422) i brzeskiego (1435). Zmarł w 1436 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1422, s. 11; Dokumenty 1435, s. 164; UC, s. 82; UM, s. 112, 160; Z. Perzanowski, *Paweł z Bogumiłowic (zm. 1436)* [w:] PSB, t. 25, Wrocław etc. 1980, s. 374–375; A. Sochacka, *Jan z Czyżowa namiestnik Władysława Warneńczyka. Kariera rodziny Półkozów w średniowieczu*, wyd. 2, Oświęcim 2016, s. 23–24; SHGK, cz. 4, s. 15.

⁷⁶ Choraży czerski (1395–1400), kasztelan czerski (1401–1431); gwarant traktatu melneńskiego (1422). Zmarł w 1431 r. Literatura: Dokumenty 1422, s. 10; K. Pacuski, *Sławiec (zm. około 1431)* [w:] PSB, t. 38, Warszawa–Kraków 1997–1998, s. 598–599; M. Wilska, *Mazowieckie środowisko dworskie Janusza Starszego. Studium społeczne*, Warszawa 2012, s. 119; *Słownik historyczno-geograficzny ziemi czerskiej w średniowieczu*, z. 1, oprac. M. Piber-Zbieranowska, A. Salina, współpr. M. i W. Bis, Warszawa 2021, s. 47–50.

(h. Leliwa)⁷⁷, a dopiero za nim plasują się kolejni urzędnicy ziemscy średniego i niższego szczebla – podkomorzowie: sandomierski (18) Bartosz z Charbinowic (h. Sulima)⁷⁸ i kujawski (19) Domin ze Skrzyszyna (w dokumencie „de Skrzyszino”) (h. Łabędź)⁷⁹, wojski lubelski (20) Zawisza (zw. Czerwonny) z Oleśnicy (h. Dębno)⁸⁰, stolnik krakowski (21) Wierzbęta z Branic (h. Gryf)⁸¹, dalej tamtejsi: podstoli (22) Gniewosz (młodszy) z Dalewic (h. Kościeszka)⁸² i (23) podczaszy

⁷⁷ Syn poległego nad Worskłą (1399) wojewody krakowskiego i pana Podola Spytka (I) z Melsztyna, brat Spytka (II), przywódca konfederacji nowokorczyńskiej (1438), poległego pod Grotnikami (1439); tenentariusz Rabsztyna (1422–1427); gwarant układu kieżmarskiego (1423). Zginął na Węgrzech pod koniec 1427 r. Literatura: HHStA, AUR 1423 III 30; SHGK, cz. 4, s. 217–218, 262, 263; W. Dworzaczek, *Leliwici...*, s. 145; J. Laberschek, *Uwagi i uzupełnienia do genealogii Melsztyńskich herbu Leliwa*, „Średniowiecze Polskie i Powszechnie” 2010, t. 2(6), s. 190.

⁷⁸ Podkomorzy sandomierski i jednocześnie lubelski (1411–1421), przejściowo ochmistrz na dworze królowej Anny Cylejskiej (1413–1414); gwarant traktatu polsko-duńskiego (1419). Zmarł około 1421/1422 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; UM, s. 143, 195; G. Rutkowska, *Dwór polskich królowych Anny Cylejskiej i Elżbiety Granowskiej* [w:] *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych*, t. 2, red. W. Bukowski, T. Jurek, Kraków 2012, s. 892; K. Piotrowicz, *Charbinowski Bartosz (XIV/XV w.)* [w:] PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 263; SHGL, s. 127; F. Sikora, *Dzieje osadnictwa i własności ziemskiej w epoce staropolskiej* [w:] *Wierzchosławice. Dzieje wsi i gminy*, red. F. Kiryk, Z. Ruta, Kraków 1994, s. 62–63.

⁷⁹ Kasztelan kowalski (1403–1408), podkomorzy brzeski (kujawski) (1410–1422); gwarant układu polsko-duńskiego (1419). Zmarł prawdopodobnie w 1422 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; UKD, s. 58, 112; S. Szybkowski, *Kujawska szlachta...*, s. 538–539.

⁸⁰ Wojski sandomierski (1403), następnie lubelski (1407–1416), podsędek sandomierski (1417–1433), epizodycznie starosta łączycy (1397) i biecki (1422), wcześniej krajczy na dworze królowej Jadwigi (1386); gwarant traktatu polsko-duńskiego (1419). Zmarł w 1433 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; UM, s. 148, 199, 232, 280; ULS, s. 87; M. Michalewiczowa, *Oleśnicki Zawisza (zm. 1433)* [w:] PSB, t. 23, Wrocław *etc.* 1978, s. 774–776; J. Wroniszewski, *Nobiles...*, s. 33–34.

⁸¹ Stolnik krakowski (1402–1425), starosta sanocki (1412–1418), burgrabia krakowski (1402), podstarości krakowski (1407–1409); gwarant układu polsko-duńskiego (1419). Zmarł w 1425 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; UM, s. 118; UR, s. 292; *Burgrabiowie...*, s. 34; K. Piotrowicz, *Branicki Wierzbęta (zm. 1425)* [w:] PSB, t. 2, Kraków 1936, s. 411–412; SHGK, cz. 1, s. 206, 208; F. Sikora, *Starostwo krakowskie pod rządami Jana z Tarnowa w latach 1406–1409* [w:] *Homines et societas. Czasy Piastów i Jagiellonów*, Poznań 1997, s. 263, 267–268, 274.

⁸² Podstoli krakowski (1410–1430/1431). Zmarł w 1434 lub 1435 r. Literatura: UM, s. 106; *Burgrabiowie...*, s. 83–84; SHGK, cz. 1, s. 493; S. Szybkowski, *Studia z genealogii i prozopografii polskiej szlachty późnośredniowiecznej*, Gdańsk 2003, według indeksu.

Florian z Dziaduszyc (h. Jelita)⁸³, następnie podstolowie: łączycki (24) Adam z Turu (h. Janina)⁸⁴ i sieradzki (25) Mikołaj z Miłkowic (h. Pomian)⁸⁵, ochmistrz dworu i podkomorzy królowej (26) Jakub z Boturzyna (h. Czewoja)⁸⁶ oraz jej kuchmistrz (27) Jan (zw. Myszopad, Boruta) z Konina (h. Łabędź)⁸⁷. Dalej następują osoby wówczas nieutytułowane (z jednym wyjątkiem – zob. niżej), pełniące szaczną służbę rycerzy nadwornych, ewentualnie ich tytuły dworskie pominięto: Dobiesław (młodszy) z Kurozwałk (h. Poraj)⁸⁸, Jan Mężyk z Dąbrowy (h. Wadwicz)⁸⁹, Zawisza

⁸³ Podczaszy krakowski (1407–1432), wcześniej (1393) podczaszy dworu królewskiego; gwarant traktatu polsko-duńskiego (1419). Zmarł w 1432 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; UC, s. 101; UM, s. 85–86; SHGK, cz. 1, s. 135, 642–643, 645; *ibidem*, cz. 4, s. 515–516.

⁸⁴ Podstoli łączycki (1409–1417), podsędek łączycki (1418–1423), sędzia łączycki (1423–1438); gwarant traktatu brzeskiego (1435). Zmarł w 1438 r. Literatura: Dokumenty 1435, s. 164; UŁS, s. 67, 70–71, 73, 188; T. Nowak, *Własność ziemska w ziemi łączyckiej w czasach Władysława Jagiełły*, Łódź 2003, s. 247–248.

⁸⁵ Podstoli sieradzki (1406–1438). Literatura: UŁS, s. 121, 176 (tu błędnie h. Awdaniec); A. Szymczakowa, *Nobiles Siradienses. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobogów*, Warszawa 2011, s. 286–290.

⁸⁶ Wielkorządca krakowski (1400–1405), podsędek krakowski (1420–1431), burgrabia krakowski (1430–1431); wcześniej związany z dworem kolejnych królowych: Jadwigi – podkanclerzy (1389), kuchmistrz i podkomorzy (1389–1399), Anny – podkomorzy (1402–1415) i ochmistrz (1412–1415), Elżbiety – podkomorzy (1418–1419). Zmarł w 1431 r. Literatura: UM, s. 102, 279, 304, 312; *Burgrabiowie...*, s. 42; A. Strzelecka, *Jakusz z Boturzyna (zm. 1431)* [w:] PSB, t. 10, Wrocław *etc.* 1962–1964, s. 398–399; SHGK, cz. I, s. 201–203; G. Rutkowska, *Urzędnicy królowej Jadwigi Andegaweńskiej* [w:] *Nihil superfluum esse. Prace z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesor Jadwidze Krzyżaniakowej*, Poznań 2000, s. 385–386; *eadem*, *Dwór...*, s. 891, 893.

⁸⁷ Właściwie z Kunina w pow. sandomierskim. Wojski sandomierski (1419–1434), podsędek sandomierski (1434–1437), wcześniej wieloletni kuchmistrz na dworach kolejnych królowych: Anny Cylejskiej, Elżbiety Granowskiej i Zofii Holszańskej (1411–1433), najpewniej był związany już z dworem Jadwigi, od której otrzymał zapis we wsi Harkłowa (ZDM, cz. 1, nr 215); gwarant traktatu polsko-duńskiego (1419). Zmarł w 1437 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; UM, s. 201, 232; SHGK, cz. 2, s. 141, 142; B. Czwojdrak, *Zofia Holszańska. Studium o dworze i roli królowej w późnośredniowiecznej Polsce*, Warszawa 2012, s. 145–146; G. Rutkowska, *Dwór...*, s. 889.

⁸⁸ Młodszy brat ówczesnego wojewody sandomierskiego Mikołaja Białuchy. Podstarości krakowski (1426–1434), burgrabia krakowski (1433). Zmarł zapewne w 1434 r. Literatura: *Burgrabiowie...*, s. 44–45; B. Nowak, *Ród Porajów w Małopolsce w średniowieczu*, Kraków 2009, s. 240–242 i według indeksu.

⁸⁹ Wojewoda ruski (1432–1437) i starosta tamże (1427–1431), ponadto starosta ostrzeszowski (1416–1437) i krzepicki (1424). Zaczynał karierę na dworze królewskim, gdzie przez wiele lat pełnił urząd cześnika vel podczaszego (1403–1434),

Czarny z Garbowa (h. Sulima)⁹⁰, Piotr z Niedźwiedzia⁹¹, Andrzej Ciołek z Ostrołęki (h. Ciołek) z tytułem starosty halickiego⁹², Paweł (zw. Złodziej) z Biskupic (h. Niesobia)⁹³, Krystyn (młodszy) z Koziegłów (h. Lis)⁹⁴, Zaklika z Korzkwi (h. Syrokomla)⁹⁵, Mikołaj Powała

występował też jako sekretarz (1431); gwarant układów: polsko-duńskiego (1419), kieżmarskiego (1423) i brzeskiego (1435). Zmarł w 1437 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 120; HHStA, AUR, 1423 III 30; Dokumenty 1435, s. 154; UC, s. 32, 101; ULS, s. 153; UR, s. 150, 158; F. Kiryk, *Mężyk Jan (zm. 1437)* [w:] PSB, t. 20, Wrocław *etc.* 1975, s. 513–514; I. Sułkowska-Kurasiowa, *Dokumenty...*, s. 234; B. Czwojdrak, *Jan Mężyk z Dąbrowy (†1437) – Ślązak w służbie Korony* [w:] *Szlachcic na Górnym Śląsku. Relacje między regionem i centrum w losach i karierach szlachty na Górnym Śląsku (XV–XX wiek)*, red. J. Břnovják, W. Gnojniczek, A. Žářícký, Katowice–Ostrawa 2011, s. 329–335.

⁹⁰ Starosta kruszwicki (1418–1425/1426), starosta spiski (1422–1428); gwarant układu kieżmarskiego (1423). Zginął w bitwie pod Golubacem w 1428 r. Literatura: HHStA, AUR, 1423 III 30; UKD, s. 142; J. Kurtyka, *Początki...*, s. 179; B. Możejko, S. Szybkowski, B. Śliwiński, *Zawisza...*; zob. też opracowanie zbiorowe: *Zawisza Czarny. Rycerz najślawniejszy i najdzielniejszy*, red. T. Giergiel, Warszawa 2012.

⁹¹ Stolnik krakowski (1433), wcześniej związany z dworem królewskim – kilkukrotnie marszałek dworu (1410–1411, 1413, 1419), a także krajczy (1414, 1415, 1423); gwarant traktatu kieżmarskiego (1423). Zmarł około 1433 r. Literatura: HHStA, AUR, 1423 III 30; UC, s. 61, 82–83; UM, s. 118; SHGK, cz. 5, s. 403–405.

⁹² Częściej pisał się z Żelechowa w ziemi stężyckiej. Stolnik sandomierski (1420–1421), podkomorzy sandomierski (1422–1436), starosta halicki (1412), starosta sandomierski (1425–1429, 1432), starosta generalny Wielkopolski (1434–1436); gwarant traktatów: melneńskiego (1422) i brzeskiego (1435). Zmarł w 1436 r. Literatura: Dokumenty 1422, s. 10; Dokumenty 1435, s. 160; UM, s. 195, 217, 302; UR, s. 66; UW, s. 173; SHGL, s. 153; Z. Kowalska, *Stanisław Ciołek (†1437) podkanclerzy królewski, biskup poznański, poeta dworski*, Kraków 1993, s. 20–21; SHGWar., s. 134, 218.

⁹³ Miecznik krakowski (1416–1426), kolejno: kasztelan małogoski (1426–1438) i zawichojski (1440–1445), dwukrotnie starosta biecki (1426–1430, 1434–1435); gwarant traktatów: kieżmarskiego (1423) i brzeskiego (1435). Zmarł około 1447 r. Literatura: HHStA, AUR, 1423 III 30; Dokumenty 1435, s. 158; UM, s. 79, 152, 261, 280; S. Szczur, *Paweł zw. Złodziej (zm. między 1445 a 1447)* [w:] PSB, t. 25, Wrocław *etc.* 1980, s. 372–374; T. Jurek, *Krag rodzinny starosty wielkopolskiego Wierzbięty (1352–1369), czyli początki rodu Niesobiów*, „Genealogia. Studia i Materiały” 1991, t. 14, s. 23–24, 26–27.

⁹⁴ Sędzia sądecki (1412–1427), kasztelan sądecki (1419–1437), starosta przedecki (ok. 1436/1437); gwarant układów: polsko-duńskiego (1419), melneńskiego (1422) i brzeskiego (1435). Zmarł w 1437 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1422, s. 10; Dokumenty 1435, s. 156; UKD, s. 226; UM, s. 236, 240; B. Śliwiński, *Lisowie Krzelowscy w XIV–XV w. i ich antenaci. Studium genealogiczne*, Gdańsk 1993, s. 95–105.

⁹⁵ Podsedek krakowski (1418–1420), starosta sądecki (1404–1405), starosta lubelski (1409, 1415); gwarant układu polsko-duńskiego (1419). Zmarł w 1420 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; UM, s. 102, 291, 304; SHGK, cz. 2, s. 767–770; SHGL, s. 92, 128, 157, 206; L. Zygmier, *Biskup Jakub z Kurduwanowa herbu Syrokomla (ok. 1350–1425)*, Toruń 2020, s. 34–35.

z Taczowa (h. Ogończyk-Powała)⁹⁶, Grot z Ostrowa (h. Rawa)⁹⁷, Jan (młodszy) z Ossolina (h. Topór)⁹⁸, Henryk z Rogowa (h. Działosza)⁹⁹, Piotr z Chelmu (h. Ostoja)¹⁰⁰, Piotr Korczbok (h. własnego)¹⁰¹, Stanisław (zw. Obermut vel Ebermut) z Winiar (h. Trąby)¹⁰², Mikołaj Synowiec z Warzęgowa (h. Stary Koń)¹⁰³, Mikołaj Krakówka

⁹⁶ Należał do małopolsko-mazowieckiej gałęzi rodu Ogończyków zwanej Powalami, stąd przydomek. Stolnik sandomierski (1426–1438) i podkomorzy sandomierski (1439–1451); gwarant traktatu kieżmarskiego (1423). Zmarł w 1451 r. Literatura: HHStA, AUR, 1423 III 30; UM, s. 195–196, 217; S.M. Kuczyński, F. Sikora, *Mikołaj Powala z Taczowa (zm. 1451)* [w:] PSB, t. 21, Wrocław *etc.* 1976, s. 142–143; J. Wroniszewski, *Nobiles...*, s. 198–208.

⁹⁷ Syn ówczesnego kasztelana krakowskiego Krystyna. Literatura: B. Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego zebrane i wydane r. p. 1584*, wyd. K.J. Turowski, Kraków 1858, s. 546 (informacja o śmierci 12 maja 1412 r.); J. Wroniszewski, *Ród Rawieców. Warszowice i Grotowice*, Toruń 1992, s. 33–34.

⁹⁸ Kasztelan radomski (1419–1436), tutor ziemi sandomierskiej (1434–1436); gwarant układów: polsko-duńskiego (1419) i brzeskiego (1435). Zmarł w 1436 r. Literatura: Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119; Dokumenty 1435, s. 156; UM, s. 164; F. Sikora, *Ossoliński Jan (zm. 1436)* [w:] PSB, t. 24, Wrocław *etc.* 1979, s. 400–401; SHGK, cz. 1, s. 14–15.

⁹⁹ Podskarbi królewski (1419–1425), wcześniej też związany z dworem jako krajczy (1413, 1415); gwarant układu kieżmarskiego (1423). Zmarł w 1425 r. Literatura: HHStA, AUR, 1423 III 30; UC, s. 122; B. Czwojdrak, *Rogowscy herbu Działosza – podskarbiowie królewscy. Studium z dziejów możnowładztwa w drugiej połowie XIV i w XV wieku*, Katowice 2002, s. 48–52, 112–114.

¹⁰⁰ Burgrabia krakowski (1418–1422, 1433); starosta nowokorczyński (1430–1432), kasztelan połaniecki (1435–1446), pełnił też urzędy dworskie – kuchmistrza (1434–1435) i ochmistrza dworu królowej Zofii (1435–1437) oraz ochmistrza dworu króla (1440); gwarant traktatu brzeskiego (1435). Zmarł w 1446 r. Literatura: Dokumenty 1435, s. 158; UM, s. 160, 295; *Burgrabiowie...*, s. 39; K. Piotrowicz, *Chelmski Piotr (XV w.)* [w:] PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 285–286; SHGK, t. 1, s. 334–335, B. Czwojdrak, *Zofia...*, s. 168–170.

¹⁰¹ Podstoli poznański (1421–1426), podkomorzy poznański (1426–1438); gwarant traktatu brzeskiego (1435). Literatura: Dokumenty 1435, s. 160; UW, s. 147–148, 151; A. Gąsiorowski, *Korzbok Piotr (zm. 1438)* [w:] PSB, t. 14, Wrocław *etc.* 1968–1969, s. 159–160.

¹⁰² Z Winiar w pow. sandomierskim. Pisał się też z Chrostowa/Chrustów i Skarszewa w pow. kaliskim. Otrzymał od króla sołectwo w Płonce, w ziemi chelmskiej, posiadał też, względnie zgłaszał pretensje do Nasięgniewa, w ziemi dobrzyńskiej (KDW, t. 9, nr 1167). Podczaszy kaliski (1428–1440); gwarant traktatów: kieżmarskiego (1423) i brzeskiego (1435). Zmarł około 1441–1442 r. Literatura: HHStA, AUR, 1423 III 30; Dokumenty 1435, s. 168 i przyp. 244 na teże; UW, s. 116; P. Bar, *Diplomacie, právo a propaganda v pozdním středověku: Polsko-litevská unie a Řád německých rytířů na kostnickém koncilu (1414–1418)*, Brno 2017, s. 111–112, przyp. 503.

¹⁰³ Burgrabia krakowski (1437–1455). Zmarł po 1455 r. Literatura: *Burgrabiowie...*, s. 47; W. Bukowski, *Synowiec Mikołaj (zm. po 1455)* [w:] PSB, t. 46, Warszawa–Kraków 2009–2010, s. 264–265.

z Uściszowic (h. Jastrzębiec)¹⁰⁴, Andrzej z Brochocic (h. Osoria)¹⁰⁵, Jakub z Grzybowa? („de Grzibaw”)¹⁰⁶, Rafał Borowiec z Dalestowic (w źródle: „Daleschoucicze”) (h. Ogończyk)¹⁰⁷, Mikołaj Słaka z Rudki (h. Kopaszyna)¹⁰⁸, Dzierśław z Włostowic (h. Oksza)¹⁰⁹ i Adam Sze-wiga z Moskorzowa (h. Pilawa)¹¹⁰.

¹⁰⁴ Tenutariusz we wsi Łęki w pow. wojnickim (1410–1412). Zmarł przed 17 maja 1413 r., być może jeszcze w 1412 r. Wdowa po nim wyszła za Dzierśława z Włostowic. Literatura: SHGK, cz. 3, s. 924; F. Sikora, *Dzierśław Włostowski – czci-godny starzec, od młodzieńczych lat zawsze najbieglejszy w sztuce wojennej* [w:] *Narod-ziny Rzeczypospolitej...*, t. 1, s. 188–195, 197, 200, 202, 205, 234–235, 237–238.

¹⁰⁵ Wojski lubelski (1419–1431), starosta brzeski (kujawski) (1419–1427), starosta lubelski (1430–1431); wcześniej marszałek dworu (1414–1419, także 1428 i 1429); gwarant traktatu melneńskiego (1422). Zmarł około 1431 r. Litera-tura: Dokumenty 1422, s. 11; UC, s. 83; UKD, s. 137, 213; UM, s. 148, 292; SHGL, s. 41, 125, 128; A. Sochacka, *Bychawa i okolice w średniowieczu* [w:] *Dzieje Bychawy*, red. R. Szczygiel, Bychawa–Lublin 1994, s. 27–30.

¹⁰⁶ Prawdopodobnie chodzi tu o Jakuba Pieniążka z Iwanowic i Kruźlowej h. Odrowąż (występował w latach 1394–1459), nominata szlacheckiego na podse-ństwo krakowskie w 1436 r. (UM, s. 102). Jego matką była Halszka, córka Jakusza z Młynów h. Poraj (B. Nowak, *Ród Porajów...*, według indeksu). Po niej odziedziczył jakąś część w Grzybowie (w pow. wiślickim), której pozbył się dopiero w 1437 r. (zob. SHGK, cz. 2, s. 182). Na ogół pisał się z dziedzictwa po ojcu, lecz w 1412 r. chciał być może zaakcentować pokrewieństwo po kądzieli z Kurozweńkimi h. Poraj. Więcej na jego temat: SHGK, cz. 2, s. 182–183; *ibidem*, cz. 3, s. 166 i 173, przyp. 3; S. Wróblewski, *Rycerstwo ziemi sądeckiej w średniowieczu*, Kraków 2016, s. 268–271.

¹⁰⁷ Dotąd znany jako Borowiec (por. Długosz, lib. 10/11, s. 158; Mikołaj Borowiec). Dalestowice vel Daleszowice w pow. wiślickim, to obecne Delastowice (pow. dąbrow-ski, gmina Szczucin). Starosta inowrocławski (1402–1410), starosta gniewkowski (1413–1415). Zmarł w 1415 r. Literatura: UKD, s. 140, 141, 217; S. Szybkowski, *Starostwo i starostowie inowrocławscy w latach 1364–1501. Zarys problematyki*, „Ziemia Kujawska” 2007, t. 20, s. 12–13, 17–18, 19, 20, 23.

¹⁰⁸ Sekretarz w kancelarii wielkiego księcia Witolda (1428–1430), chorąży sandomierski (1435–1444). Zmarł w 1444 r. Literatura: UL, s. 119; UM, s. 169; *Burgrabiowie...*, s. 90; P. Gąsiorowska, *Słaka Mikołaj (zm. 1444)* [w:] PSB, t. 38, Warszawa–Kraków 1997–1998, s. 628–631; SHGK, cz. 3, s. 844–846, 848; S. Szyb-kowski, *Krzyżacki śpiew, lubelski mieszczanin i sandomierski chorąży. Kilka uwag w sprawie badań propozograficznych personelu kancelarii wielkiego księ-cia Witolda*, „Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza” 1997, t. 4, s. 271–276.

¹⁰⁹ Starosta sądecki (1429/1430–1432/1434), nominat na starostwo kamie-nieckie (1431), trzymał je później (1434–1437/1439, 1441), starosta spiski (1440). Poległ pod Warną w 1444 r. Literatura: UM, s. 305; *Burgrabiowie...*, s. 102; UP, s. 122–126; F. Sikora, *Dzierśław Włostowski...*, s. 183–236.

¹¹⁰ Bratanek zmarłego w 1408 r. kasztelana wiślickiego Klemensa z Mosko-rzowa. Literatura: SHGK, cz. 1, s. 520–521; *ibidem*, cz. 4, s. 916. M. Wolski, *Potoccy herbu Pilawa do początku XVII wieku. Studium genealogiczno-własnościowe*, Kraków 2013, według indeksu.

Uwagi o lubowelskiej formule gwarancyjnej i charakterystyka grupy gwarantów

W polskiej historiografii gwarantom traktatów pokojowych nie poświęcono zbyt wiele uwagi, koncentrując się zwłaszcza na gwarantach układów z zakonem krzyżackim w XIV–XV w.¹¹¹ Szeroko pisał o kwestii gwarancji społecznych w tych układach Klaus Neitmann, jednak z perspektywy realiów państwa zakonu krzyżackiego w Prusach, w kontekście procesu emancypacji politycznej jego poddanych¹¹².

Ówczesna praktyka kancelaryjna w wypadku traktatów międzypaństwowych, w których odwoływano się do szerokiej formuły gwarancyjnej, najczęściej polegała na wydawaniu drugiej stronie dokumentu głównego dopiero po kilku tygodniach lub nawet miesiącach od momentu faktycznego zawarcia układu. Było to związane m.in. ze skomplikowanym procesem opieczętowywania (sigilacji) dokumentu głównego, tj. z koniecznością zgromadzenia wielu osób lub przynajmniej ich tłoków pieczętnych. Wiadomo, że w Polsce wykorzystywano walne zjazdy szlacheckie w celu realizacji tej procedury¹¹³. Na tym tle wyróżnia się omawiany tu *casus* traktatu lubowelskiego. Nie posłużono się dwustopniowym standardem zawierania pokoju (zawarcie układu/dokument wstępny – ratyfikacja układu/dokument główny), a lista gwarantów najwyraźniej nie została wcześniej zaprojektowana.

W liście gwarantów z 1412 r. można wyróżnić grupy: episkopalną (1, 2), książęcą (3–5), dostojników świeckich (6–16), średnich i niższych urzędników ziemskich i dworskich (18–27) i nieurzędniczą (17, 28–50). W pierwszych trzech grupach starano się uwzględnić właściwą precedencję. Dwaj członkowie episkopatu,

¹¹¹ M. Grzegorz, *Analiza dyplomatyczno-sfragistyczna dokumentów traktatu toruńskiego 1466 r.*, Toruń 1970, s. 78 et seq.; idem, *W sprawie polskich gwarantów traktatów z Zakonem Krzyżackim w XIV–XV wieku*, KMW 1972, nr 2–3, s. 393–406; A. Gašiorowski, *Polscy gwaranci traktatów z krzyżakami w XIV–XV wieku*, KMW 1971, nr 2–3, s. 245–265; idem, *Formularz dokumentów traktatów polsko-krzyżackich z XIV–XV wieku*, „Archeion” 1978, t. 66, s. 176–181; S. Szczur, *Traktaty międzypaństwowe Polski piastowskiej*, Kraków 1990, s. 86–96; A. Szweđa, *Wielkopolscy gwaranci pokoju brzeskiego 1435 roku*, RH 2001, t. 67, s. 197–213.

¹¹² K. Neitmann, *Die Staatsverträge des Deutschen Ordens in Preussen 1230–1449. Studien zur Diplomatie eines spätmittelalterlichen deutschen Territorialstaates*, Köln 1986, s. 311–337.

¹¹³ Długosz, lib. 11/12, s. 165.

zarazem kierownicy kancelarii królewskiej, poprzędzili trzech świeckich książąt. W grupie wysokich dostojników dwóch wojewodów i ośmiu kasztelanów (w tym jeden z Mazowsza) rozdziela natomiast osoba marszałka Królestwa. Zasadę precedencji łamie wysoka pozycja nieutytułowanego Jana z Melsztyna (17) – po kasztelanach i przed podkomorzymi. Wyjątek ten wynikał najpewniej z autorytetu, jakim cieszył się potomek słynnego bohatera znad Worskli i pana Podola, czyli wojewody krakowskiego Spytka z Melsztyna (zm. 1399). W tym kontekście warto dodać, że Jan i jego brat Spyttek (młodszy) jako gwaranci późniejszego traktatu kieżmarskiego (1423), umieszczeni na równie wysokiej pozycji, choć nadal pozostawali bez urzędów, zostali wówczas odznaczeni jako *domini*¹¹⁴. W grupie średnich i niższych urzędników precedencja przestaje być czytelna. Podstoli krakowski (22) poprzędza tamtejszego podczaszego (23), ale ten z kolei poprzędza podstolich łęczyckiego i sieradzkiego (24 i 25). W grupie nieurzędniczej kolejność na liście jest już przypadkowa. Jedyna osoba zapisana z tytułem – starosta halicki Andrzej Ciołek (32) nie otwiera tej grupy, lecz jest w niej wymieniony jako piąty z kolei. Zresztą, najprawdopodobniej „kryją się” tu urzędnicy dworu królewskiego, których tytuły zostały pominięte. Dotyczy to Jana Mężyka (cześnik lub podczaszcy dworu) i Piotra z Niedźwiedzia (marszałek dworu). Stosunkowo duża liczba osób nieutytułowanych (blisko połowa) jest ewenementem na tle innych list gwarancyjnych z tego okresu, gdzie takie osoby pojawiają się marginalnie lub nie ma ich wcale¹¹⁵. Wśród kasztelanów dominują liczebnie urzędnicy małopolscy (9, 11, 13, 15), co jest jeszcze bardziej widoczne w odniesieniu do całej części urzędniczej listy. Warto natomiast dodać, że w 23-osobowej grupie nieurzędniczej tylko jedna osoba (Piotr Korczbok) wywodziła się aktualnie spoza Małopolski¹¹⁶. O wyraźnej przewadze Małopolan na liście gwarantów zdecydował więc ówczesny skład hufca nadwornego.

¹¹⁴ HHStA, AUR, 1423 III 30.

¹¹⁵ Por. traktaty: polsko-duński (1419) – Z.H. Nowak, *Współpraca...*, s. 119–120; mełneński (1422) – Dokumenty 1422, s. 10–11; i brzeski (1435) – Dokumenty 1435, s. 152–174; zob. też znacznie bardziej typową listę gwarantów niedoszłego układu polsko-krzyżackiego w sprawie zastawu Nowej Marchii z 23.10.1412 r. – Muzeum Narodowe w Krakowie, Biblioteka XX. Czartoryskich, perg. 293.

¹¹⁶ Pomijam tu dwóch Ślązaków z pochodzenia – Jana Mężyka i Mikołaja Synowca, gdyż obaj rezydowali wówczas w Polsce, oraz Stanisława z Winiar, który funkcjonował równolegle w różnych ziemiach.

Odbiegająca nieco od ówczesnych standardów kompozycja listy gwarantów dokumentu strony polskiej jest ważną przesłanką, aby uznać, że dokument główny został wygotowany podczas zjazdu w Lubowli i wtedy też od razu opieczetowany, zgodnie ze swoją formułą datacyjną¹¹⁷. Sądzę, że dodatkowo wspiera taki pogląd doraźna tytułatura Mikołaja Trąby. Gdyby dokument wygotowano i opieczetowano dopiero po powrocie króla z Węgier, czyli w sierpniu 1412 r., wspomniany dostojnik wystąpiłby z docelową tytułaturą arcybiskupa gnieźnieńskiego¹¹⁸, a ponadto bez tytułu podkanclerzego, który w tym czasie przeszedł w ręce Donina ze Skrzyńska¹¹⁹. Gwarantów dobrano zatem spośród osób towarzyszących parze monarszej w Lubowli, starając się o odpowiednią reprezentację grupy dostojniczej i urzędniczej. Dlatego np. w grupie kasztelańskiej znalazł się kasztelan czerski Sławiec z Boglewic, chociaż książęta mazowieccy nie byli stroną i sami wystąpili jedynie w roli gwarantów traktatu.

Polscy gwaranci traktatu lubowelskiego zasadniczo tylko jeden raz mieli szansę wystąpić w gronie tak, a nie inaczej dobranym, jednak mimo tworzenia ich listy *ad hoc*, podczas pobytu w Lubowli, nie był to przypadkowy zbiór osób. Oczywiście, należy mieć na uwadze, że element przypadkowości w takich okolicznościach zawsze był jednak możliwy. Skądinąd znany jest przykład absencji wyznaczonego wcześniej gwaranta w momencie sigillacji dokumentu międzypaństwowego¹²⁰. Zdarzało się, że osoby wyznaczone na gwarantów nie dysponowały w danym momencie własnym tłokiem pieczętnym, ponieważ go zagubiły, zapomniały, albo się zdezaktualizował lub nie został wykonany na czas¹²¹. To dlatego

¹¹⁷ HHStA, AUR, 1412 III 15: *dat(um) in Lyblyo decima q(u)inta die mensis Marci Anno d(omi)ni Mill(es)imo Quadrin(gentesi)mo duodecimo*; por. A. Gąsiorowski, *Formularz...*, s. 178–179.

¹¹⁸ Tak tytułowano Mikołaja Trąbę już pod koniec czerwca 1412 r. na zjeździe monarchów w Budzie. Bulla translacyjna, datowana 30.04.1412 r. (KDW, t. 7, nr 695), mogła więc do niego trafić jeszcze przed zjazdem. Domysł, że Mikołaj towarzyszył królowi podczas pobytu na Węgrzech (T. Silnicki, *Arcybiskup...*, s. 84; D. Wróbel, *Stanowisko...*, s. 68), znalazł potwierdzenie w najnowszych badaniach – zob. M. Sosnowski, *Nowa lista uczestników zjazdu monarchów w Budzie w 1412 r.*, *SŻ* 2022, t. 60, s. 154.

¹¹⁹ UC, s. 106.

¹²⁰ KDW, t. 2, Poznań 1878, nr 1133.

¹²¹ Zob. A. Szweda, S. Szybkowski, *Kilka słów o pieczęci biskupa wrocławskiego Jana Pelli z Niewiesza przy dokumencie pokoju melneńskiego z 1422 r.*, *SŻ* 2018, t. 56, s. 105–118.

w dokumentach wielopieczętnych dość często są odnotowywane określone niezgodności, np. między liczbą gwarantów a pierwotną liczbą pieczęci przywieszonych do dokumentu albo rozbieżności między osobami gwarantów wpisanymi do dokumentu a właścicielami przywieszonych doń pieczęci. Odpowiedź na pytanie, czy również w odniesieniu do traktatu lubowelskiego wystąpiły tego rodzaju sytuacje, przyniesie, być może, analiza zachowanego materiału sfragistycznego i autopsja pergaminu.

W większości wypadków gwarantów jest udokumentowany ich aktywny udział w wojnie z zakonem krzyżackim w latach 1409–1411, na różnych etapach tego konfliktu, zwłaszcza zaś w kampaniach letniej i jesiennej 1410 r. (1, 2, 5–8, 10–13, 15, 18, 19, 22, 23, 29–33, 35, 36, 40, 41, 43–45, 47–49)¹²². Spotykamy tu m.in. wielu z wyliczonych przez Jana Długosza kombatantów grunwaldzkich i koronowskich¹²³. Nieobecny na wyprawie w Prusach kasztelan lubelski Jan ze Szczekocin w tym samym roku wślawił się obroną pogranicza z Węgrami i dowodzeniem wojskiem polskim w bitwie pod Bardiowem¹²⁴. Nie można potwierdzić udziału w wojnie kilkunastu osób, lecz nie sposób go wykluczyć (14, 16, 17, 20, 21, 24–28, 34, 38, 39, 42, 50). Wydaje się na przykład, że naturalnym miejscem dla Grota z Ostrowa, Dobiesława z Kurozwęk czy Krystyna (młodszeo) z Kozieglów, ale też Jana z Melsztyna, były chorągwie wystawione na wyprawę pruską przez ich ojców, stryjów czy braci.

W grupie wysokich dostojników na liście znaleźli się tzw. „panowie chorągiewni” (1, 2, 6, 8, 11, 22, 29, 35), częściowo zarazem członkowie ścisłej rady wojennej powołanej kilka dni przed bitwą

¹²² Zestawienia i analizy tych zbiorowości: J. Sperka, *Beneficjenci wielkiej wojny wśród rycerstwa polskiego* [w:] *Bitwa pod Grunwaldem w historii i tradycji Polski i Litwy*, red. J. Rajman, Kraków 2011 („Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historica”, t. 11, wyd. specjalne), s. 92–112; S. Szybkowski, *Duchowni panowie chorągiewni podczas letniej wyprawy na Prusy w 1410 r.* [w:] *Kościół i społeczeństwo. Studia nad obiegiem informacji i konfliktami zbrojnymi w dawnych i nowych wiekach*, red. J. Grabowski, Warszawa 2012, s. 209–226; *idem*, *Otoczenie króla Władysława Jagiełły w końcowym etapie wielkiej wojny (listopad 1410 – styczeń 1411)*, „Miscellanea Historico-Archivistica” 2012, t. 19, s. 45–70; *idem*, *Polscy starostowie w Prusach po Grunwaldzie* [w:] *Conflictus magnus apud Grunwald 1410. Między historią a tradycją*, red. K. Ożóg, J. Trupinda, Malbork 2013, s. 135–147; D. Wróbel, *Elity...*, s. 239–252 i tab. 2, s. 533–552; *idem*, *The so-called „council of eight” in the summer campaign of 1410*, „Studia z Dziejów Średniowiecza” 2019, t. 23, s. 304–322.

¹²³ Długosz, lib. 10/11, s. 88–92, 157–158.

¹²⁴ *Ibidem*, s. 169–170.

grunwaldzką (1, 6, 8) i wreszcie późniejsi negocjatorzy traktatu pokojowego (7, 8, 10). Zwraca uwagę zwłaszcza fakt wystąpienia w omawianej grupie byłych gwarantów pokoju toruńskiego (2, 6, 7, 8, 10). Z drugiej strony trzeba podnieść, że do Lubowli udała się tylko część polskich posiadaczy wysokich godności i urzędów¹²⁵. Zabrakło tam m.in. biskupów: krakowskiego, płockiego, wileńskiego i przemyskiego, kasztelana krakowskiego, oraz wojewodów: poznańskiego, kaliskiego, łęczyckiego i sieradzkiego, a także „stołecznych” kasztelanów z poszczególnych ziem: sandomierskiego, poznańskiego, gnieźnieńskiego, łęczyckiego, brzeskiego, inowrocławskiego i dobrzyńskiego, nawet jeśli byli wcześniej zaangażowani – jak pokazano wyżej – w rokowania, które doprowadziły do spotkania w Lubowli. Co więcej, znając otoczenie królewskie w przededniu wyjazdu na Spisz, można zaobserwować celowy wyjazd niektórych panów z Sącza w przededniu zjazdu (Krystyn z Ostrowa, Mikołaj z Michałowa, Sędziwój z Ostroroga, Michał z Bogumiłowic). Może zbyt pochopna byłaby interpretacja tego gestu w kategoriach politycznych, skoro wśród gwarantów spotykamy ich bliskich krewnych: Grota (37) syna kasztelana krakowskiego, Dobiesława (28) brata wojewody sandomierskiego czy kasztelana połanieckiego Pawła (15) brata kasztelana sandomierskiego. Nie da się jednak wykluczyć, że opuszczenie przez wspomnianych możnych dworu po 5 marca 1412 r. mogło być przejawem ich dystansowania się od negocjowanego właśnie kształtu porozumienia.

Rysem specyficznym omawianej grupy był ich aktualny lub wcześniejszy związek z dworem królewskim, ewentualnie z dworem królowej¹²⁶. Mówiąc o tych ostatnich, warto zauważyć, że wciągnięcie

¹²⁵ We wcześniejszej publikacji przyjąłem za pewnik obecność na zjeździe w Lubowli wszystkich dostojników uwidoczniionych przy królu w Sączu 5.03.1412 r. (ZDM, cz. 6, nr 1762) – zob.: D. Wróbel, *Elity...*, s. 297; tak samo: J. Sperka, *Wojciech...*, s. 26, przyp. 30. Obecnie wypada się z tego poglądu wycofać, gdyż trudno sobie wyobrazić, że owi dostojnicy nie zostaliby uwzględnieni w liście gwarantów, a należne im miejsca zajęliby nieutytułowani rycerze dworu. Podobnie należy postąpić z domysłem o obecności na zjeździe urzędników powołanych do komisji rozjemczej, a więc kasztelanów wojnickiego i sądeckiego oraz podkomorzego i sędziego krakowskich (wymieniono tylko nazwy urzędów). Na brak pewności w tym względzie słusznie zwrócił uwagę J. Sperka (*ibidem*). Dokument weryfikuje pozytywnie obecność tylko jednego z nich – kasztelana wojnickiego Dobiesława (11). Pozostali byli nieobecni, gdyż w innym wypadku zostaliby uwzględnieni w liście gwarantów.

¹²⁶ W grupie urzędniczej znajdowało się sporo osób mających wcześniejsze związki z dworem króla i/lub królowej (1, 2, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 15, 18, 20, 21, 23).

na listę gwarantów urzędników dworskich królowej (26, 27), niepełniących żadnych innych funkcji państwowych, było ewenementem na tle obserwowanej praktyki gwarantowania. Największą grupę dworską tworzyli nieutytułowani rycerze. Nie znaleźli się oni na dworze przypadkiem. Tworzyli bowiem specyficzne środowisko, aktywnie rozwijające swe kariery rycerskie, dworskie i polityczne, nie zapominające o mnożeniu majątku i wchodzeniu w korzystne koneksje¹²⁷. Stawali się znani i poważani w swoim środowisku często na długo przed zdobyciem pierwszego urzędu, czasem się go nie doczekując. Na omawianej liście można w tej grupie wyróżnić m.in. bliskich krewnych wysokich dostojników, o stabilnym statusie możnowładczym, jak: Jan z Melsztyna (17), Dobiesław z Kurozwek (28), Krystyn z Kozieglów (34) i Grot z Ostrowa (37). Synami urzędników byli także: Andrzej Ciołek (32), Paweł Złodziej (33), Jan z Ossolina (38), Henryk z Rogowa (39) oraz zapewne: Zaklika z Korzkwi (35) i Andrzej z Brochocic (45). Pojawia się w tej grupie kilka głośnych ówczesnie nazwisk. Nie chodzi tylko o świeżą sławę kombatancką „Grunwaldczyków” czy uczestników starcia koronowskiego (większość), lecz także o rycerzy znanych skądinąd jako pielgrzymi do Santiago de Compostella (22, 32, 33)¹²⁸. Dotychczasowe badania wskazują, że nieutytułowani gwaranci wyróżniali się w swoich lokalnych środowiskach dzięki majątkowi, posiadanym koneksjom, zdobytej sławie rycerskiej¹²⁹. W omawianym przypadku potwierdzeniem staje się samo uczestnictwo w królewskim orszaku. Skądinąd obecność niemal wszystkich gwarantów w otoczeniu królewskim została wcześniej lub później potwierdzona. Dzięki dokumentowi dowiadujemy się o takich związkach Grota z Ostrowa i Adama Szewigi z Moskorzowa.

¹²⁷ Emblematycznym przedstawicielem tego środowiska był niewątpliwie Zawisza Czarny z Garbowa (30), którego biografia jest najlepiej rozpoznana – zob. B. Możejko, S. Szybkowski, B. Śliwiński, *Zawisza..., passim*. Ciekawe analizy tej zbiorowości prezentują: D. Piwowarczyk, *Dyplomaci pierwszych Jagiellonów (1385–1454): milites spectabiles* [w:] SPŚ, t. 10, s. 147–178; A. Sochacka, *W kręgu Zawiszy Czarnego – kariery rycerskie w Polsce późnego średniowiecza* [w:] *Zawisza Czarny...*, s. 119–139. Na temat powiązań rodzinnych w tym środowisku, poza już wymienioną publikacją A. Sochackiej, zob.: S. Szybkowski, *Związki rodzinne i baza majątkowa Zawiszy Czarnego* [w:] *Zawisza Czarny...*, s. 42–45.

¹²⁸ M. Wilamowski, *Polscy rycerze w Hiszpanii w latach 1379–1439* [w:] *Memoria viva. Studia historyczne poświęcone pamięci Izabeli Skierskiej (1967–2014)*, red. G. Rutkowska, A. Gašiorowski, Warszawa–Poznań 2015, s. 518–522.

¹²⁹ A. Szweda, *Wielkopolscy...*, s. 212.

Nie ulega wątpliwości, że gwaranci jako osoby wyznaczone do uwierzytelnienia dokumentu traktatowego, jeśli godziły się na tę rolę, aprobowały tym samym układ i jego postanowienia. Mogło się zdarzyć, że poszczególne osoby przystępowały do gwarancji bez entuzjazmu, naciskane przez monarchę i jego otoczenie, zwłaszcza gdy chodziło o osoby będące posiadaczami najwyższych państwowych godności i urzędów, nieodzowne z tego powodu na liście. Trudno byłoby jednak nazywać ich przeciwnikami układu. Przykładając te stwierdzenia do *casusu* arcybiskupa Mikołaja Trąby, który – według relacji Jana Długosza – z powodu swoich pryncypiów miał być przeciwnikiem układu z Zygmuntem Luksemburskim, nie może być odtąd wątpliwości, że Mikołaj gwarantował traktat lubowski, dzierżąc w tym momencie urząd podkanclerzego Królestwa. Obok niego zaś wystąpił Wojciech Jastrzębiec, będący bezsprzecznie kanclerzem Królestwa. Podtrzymuję więc swoje dawniejsze stanowisko zarówno w kwestii stosunku przyszłego prymasa do układu lubowskiego, jak i okoliczności opuszczenia przez niego kancelarii¹³⁰, z satysfakcją odnotowując, że nie jest to już wyłącznie hipoteza.

Podsumowanie.

Polski egzemplarz traktatu lubowskiego z 1412 r. przynosi nieznaną dotąd informację o 50 osobach z otoczenia królewskiego tego okresu, od wysokich dostojników duchownych i świeckich poczynając, a na nieutytułowanych rycerzach nadwornych kończąc. Jest więc niezwykle cennym źródłem w badaniach dotyczących problematyki prozopograficznej dworu i otoczenia Władysława Jagiełły w okresie pogrunwaldzkim.

Proces zbliżenia między monarchią polsko-litewską a Królestwem Węgier po wojnie z lat 1410–1411 trwał kilkanaście miesięcy i charakteryzował się konsekwentnym dążeniem do zawarcia pokoju. W negocjacje byli zaangażowani po obu stronach liczni możni, członkowie rady królewskiej, po stronie węgierskiej wspierani przez osoby mogące poszczycić się bliskimi koneksjami z polską parą królewską. W gronie negocjatorów strony polskiej należy wyróżnić przede wszystkim cztery osoby: Mikołaja Trąbę,

¹³⁰ D. Wróbel, *Stanowisko...*, s. 65–69; *idem*, *Elity...*, s. 303.

Wojciecha Jastrzębca, Jana z Tarnowa i Zbigniewa z Brzezia, którzy następnie stali się jego gwarantami.

Ingrossowanie, sigillacja i wymiana dokumentów głównych traktatu nastąpiła w czasie trwania spotkania w Lubowli, w zgodzie z ich formułami datacyjnymi. Listy gwarantów zostały ułożone na podstawie obecnych w orszakach obu władców dostojników i rycerzy. Lista polskich gwarantów określiła krąg osób obecnych na zjeździe w Lubowli, przynajmniej w odniesieniu do części urzędniczej. Dominują w niej licznie moiżni oraz rycerze małopolscy, choć nie zabrakło pojedynczych reprezentantów innych ziem Królestwa. Spośród 50 osób na liście udało się jednoznacznie zidentyfikować 49 gwarantów, jednego zaś tylko prawdopodobnie. Dalszym krokiem badawczym powinna stać się analiza odcisków pieczęci, która pozwoli zweryfikować zgodność listy gwarantów z przywieszonymi pieczęciami.

Oba dokumenty lubowelskie z 15 marca 1412 r. – egzemplarz strony polskiej spoczywający w archiwum w Wiedniu oraz jego węgierski rewersal przechowywany w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie – z całą pewnością zasługują na edycję, analogicznie jak niedawno opublikowane dokumenty traktatu zawartego w Brześciu Kujawskim 31 grudnia 1435 r., a więc z publikacją zachowanych odcisków pieczęci.

Bibliografia

Źródła archiwalne

- Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
 - Zbiór dokumentów pergaminowych.
- Archiwum Narodowe w Krakowie
 - Consularia Cracoviensia 427.
- Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz, Berlin–Dahlem, XX. Hauptabteilung
 - Ordensbriefsarchiv.
- Magyar Nemzeti Levéltár-Országos Levéltár
 - Diplomataikai Levéltár;
 - Diplomataikai Fényképgyűjteményből.
- Muzeum Narodowe w Krakowie, Biblioteka XX. Czartoryskich
 - Pergaminy.
- Österreichisches Staatsarchiv
 - Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Allgemeine Urkundenreihe.

Źródła drukowane

- 1413 m. *Horodlės aktai (dokumentai ir tyrinėjimai) = Akty horodelskie z 1413 roku (dokumenty i studia)*, sud./red. J. Kiaupienė, L. Korczak, Vilnius/Kraków 2013.
- Codex epistolaris saeculi decimi quinti (1384–1492)*, t. 2, wyd. A. Lewicki, Kraków 1891.
- Codex epistolaris Vitoldi magni ducis Lithuaniae 1376–1430*, wyd. A. Prochaska, Kraków 1882.
- Codex diplomaticus regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae*, ed. M. Dogiel, t. 1, Wilno 1758.
- Dokumenty pokoju brzeskiego między Polską i Litwą a zakonem krzyżackim z 31 grudnia 1435 roku*, wyd. A. Szweda, M. Hlebionek, S. Szybkowski, J. Trupinda, przy współudziale R. Petrauskasa, S. Polechowa, Toruń 2021.
- Dokumenty polskie z archiwów dawnego Królestwa Węgier*, t. 1, wyd. S.A. Sroka, Kraków 1998.
- Dokumenty strony polsko-litewskiej pokoju melneńskiego z 1422 roku*, wyd. P. Nowak, P. Pokora, Poznań 2004.
- Fontes Memoriae Hungariae II. Varsóban őrzött magyar vonatkozású oklevelek (1388–1427)*, szerk. Á. Novák, Debrecen 2018.
- Joannis Dlugossi Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae*, lib. 10/11 (1405–1412), lib. 11/12 (1431–1444), eds. G. Wyrozumski *et al.*, Varsoviae 1997, 2003.
- Katona S., *Historia critica regum Hungariae stirpis mixtae*, vol. 5, Budae 1790.
- Codex diplomaticus Lithuaniae*, wyd. E. Raczyński, Wrocław 1845.
- Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. 2, 5, 7, 9, wyd. I. Zakrzewski, F. Piekosiński, A. Gąsiorowski *et al.*, Poznań 1878–1990.
- Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum*, ed. 2, t. 2, wyd. I. Zakrzewski, Poznań 1892.
- Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. Spory i sprawy pomiędzy Polakami a zakonem krzyżackim. Akta postępowania przed wysłannikiem papieskim Antonim Zeno z Mediolanu w latach 1422–1423*, wyd. S. Józwiak, A. Szweda, S. Szybkowski, red. A. Szweda, Toruń 2015.
- Materyały archiwalne wyjęte głównie z Metryki Litewskiej od 1348 do 1607 roku*, wyd. A. Prochaska, Lwów 1890.
- Rachunki królewskie z lat 1393–1395 i 1412. Rachunki podrzęctwa krakowskiego. Rachunki stacji nowosądeckiej*, wyd. H. Wajs, Warszawa 1993.

- Regesta Imperii*, Bd. 11 (1410–1437), H. 1, hrsg. v. W. Altmann, Innsbruck 1896.
- Zsigmondkori oklevéltár*, t. 3 (1411–1412), köz. E. Mályusz, kéz. kieg. és szerk. I. Borsá, Budapest 1993.
- Zbiór dokumentów małopolskich*, cz. 1, 6, wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kurasiowa, Wrocław 1962–1965.

Literatura przedmiotu

- Bar P., *Diplomacie, právo a propaganda v pozdním středověku: Polsko-litevská unie a Řád německých rytířů na kostnickém koncilu (1414–1418)*, Brno 2017.
- Bieniak J., *Maciej z Łabiszyna (ok. 1370–1430)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 19, Wrocław etc. 1974, s. 24–27.
- Bukowski W., *Synowiec Mikołaj (zm. po 1455)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 46, Warszawa–Kraków 2009–2010, s. 264–265.
- Burgrabiowie zamku krakowskiego XIII–XV wieku. Spisy*, oprac. W. Bukowski, Kórnik 1999.
- Cynarski S., *Dzieje rodu Lanckorońskich z Brzezia od XIV do XVIII wieku*, Warszawa 1996.
- Czamańska I., *Mołdawia i Wołoszczyzna wobec Polski, Węgier i Turcji w XIV i XV wieku*, Poznań 1996.
- Czwojdrak B., *Jan Mężyk z Dąbrowy (†1437) – Ślązak w służbie Korony* [w:] *Szlachcic na Górnym Śląsku. Relacje między regionem i centrum w losach i karierach szlachty na Górnym Śląsku (XV–XX wiek)*, red. J. Břnovják, W. Gnojniczek, A. Zářický, Katowice–Ostrawa 2011, s. 329–335.
- Czwojdrak B., *Jastrzębce w ziemi krakowskiej i sandomierskiej do połowy XV wieku*, Kraków 2007.
- Czwojdrak B., *Rogowscy herbu Działosza – podskarbiowie królewscy. Studium z dziejów możnowładztwa w drugiej połowie XIV i w XV wieku*, Katowice 2002.
- Czwojdrak B., *Zofia Holszańska. Studium o dworze i roli królowej w późnośredniowiecznej Polsce*, Warszawa 2012.
- Czyżak M., *Kapituła katedralna w Gnieźnie w świetle metryki z lat 1408–1448*, Poznań 2003.
- Dvořáková D., *Rytier a jeho král. Stibor zo Stiboric a Žigmund Luxemburský. Sonda do života stredovekého uherského šľachtica s osobitným zreteľom na územie Slovenska*, Budmerice 2003.
- Dworzaczek W., *Leliwici Tarnowscy. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego, wiek XIV–XV*, Warszawa 1971.

- Engel P., Tóth N.C., *Itineraria regum et reginarum Hungariae (1382–1438) / Királok és királynék itineráriumai (1382–1438)*, Budapest 2005.
- Garbacik J., *Paolo Veneto, filozof-dyplomata i jego pobyt w Polsce w r. 1412*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 1960, z. 4, s. 17–31.
- Garbacik J., *Zygmunt Luksemburczyk wobec wielkiej wojny polsko-krzyżackiej (1409–1411)*, „Małopolskie Studia Historyczne” 1960, t. 3, z. 1–2, s. 15–36.
- Gawęda S., *Początki i rola Lanckorońskich do końca średniowiecza*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 1989, z. 89, s. 53–65.
- Gąsiorowska P., *Ślaka Mikołaj (zm. 1444)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 38, Warszawa–Kraków 1997–1998, s. 628–631.
- Gąsiorowski A., *Formularz dokumentów traktatów polsko-krzyżackich z XIV–XV wieku*, „Archeion” 1978, t. 66, s. 171–184.
- Gąsiorowski A., *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386–1434*, wyd. 2, Warszawa 2015.
- Gąsiorowski A., *Korzbok Piotr (zm. 1438)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 14, Wrocław 1968–1969, s. 159–160.
- Gąsiorowski A., *Marcin Zaremba z Kalinowy (zm. około 1437)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 19, Wrocław 1974, s. 564–565.
- Gąsiorowski A., *Polscy gwaranci traktatów z krzyżakami w XIV–XV wieku*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1971, nr 2–3, s. 245–265.
- Górski K., *Jan ze Szczekocin (ok. 1370–1433)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 10, Wrocław 1962–1964, s. 483.
- Grabowski J., *Dynastia Piastów mazowieckich*, Kraków 2012.
- Grygiel J., *Zygmunt Korybutowicz. Litewski książę w husyckich Czechach (ok. 1395 – wrzesień 1435)*, Kraków 2016.
- Grzegorz M., *Analiza dyplomatyczno-sfragistyczna dokumentów traktatu toruńskiego 1466 r.*, Toruń 1970.
- Grzegorz M., *W sprawie polskich gwarantów traktatów z Zakonem Krzyżackim w XIV–XV wieku*, „Komunikaty Mazursko Warmińskie” 1972, nr 2–3, s. 393–406.
- Jasiński K., *Przymierze polsko-austriackie w 1412 r. ze szczególnym uwzględnieniem małżeństwa Cymbarki, księżniczki mazowieckiej z Ernestem Żelaznym, księciem austriackim* [w:] *Prace z dziejów państwa i zakonu krzyżackiego*, red. A. Czacharowski, Toruń 1984, s. 127–144.

- Jasiński K., *Rodowód Piastów mazowieckich*, wyd. M. Górny, Poznań–Wrocław 1998 (*recte* 2008).
- Jóźwiak S., *Wywiad i kontrywywiad w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach*, Malbork 2004.
- Jurek T., *Biskupstwo poznańskie w wiekach średnich*, Poznań 2018.
- Jurek T., *Krag rodzinny starosty wielkopolskiego Wierzbiety (1352–1369), czyli początki rodu Niesobiów*, „Genealogia. Studia i Materiały” 1991, t. 14, s. 11–42.
- Kamiński A., *Kobyłański Domarat (zm. około 1440)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 13, Wrocław 1967–1968, s. 158–159.
- Kiryk F., *Mężyk Jan (zm. 1437)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 20, Wrocław 1975, s. 513–514.
- Kiryk F., *Oleśnicki Dobiesław (zm. 1440)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 23, Wrocław 1978, s. 762–763.
- Kowalska Z., *Stanisław Ciołek (†1437) podkanclerzy królewski, biskup poznański, poeta dworski*, Kraków 1993.
- Krzyżaniakowa J., *Kancelaria królewska Władysława Jagiełły*, cz. 1–2, Poznań 1972–1979.
- Kuczyński S.M., *Mikołaj Trąba (ok. 1358–1422)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 21, Wrocław 1976, s. 97–99.
- Kuczyński S.M., Sikora F., *Mikołaj Powała z Taczowa (zm. 1451)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 21, Wrocław 1976, s. 142–143.
- Kurtyka J., *Początki starostwa spiskiego i pierwsi starostowie. Z dziejów polityki Władysława Jagiełły wobec Zakonu Krzyżackiego i Zygmunta Luksemburskiego w latach 1411–1430*, „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego” 2006, t. 9, z. 1, s. 153–179.
- Laberschek J., *Początki i rozwój miasta Szczekociny do końca XV wieku. Uwagi do genealogii Szczekockich herbu Odrowąż* [w:] *Patientia et tempus*, red. O. Dyba, S. Kołodziejski, R. Marcinek, Kraków 1999, s. 105–119.
- Laberschek J., *Uwagi i uzupełnienia do genealogii Melsztyńskich herbu Leliwa*, „Średniowiecze Polskie i Powszechnie” 2010, t. 2(6), s. 180–198.
- Leuschner J., *Herman II, Graf von Cilli (1360–1435)* [w:] *Neue Deutsche Biographie*, Tlb. 8, Berlin 1969, s. 631–632.
- Lichończak-Nurek G., *Wojciech herbu Jastrzębiec. Arcybiskup i mąż stanu (ok. 1362–1436)*, Kraków 1996.
- Lukanc M., *Ana Celjska (1. del)*, „Zgodovinski časopis” 2017, Letn. 71, Št. 1–2, s. 30–68.

- Lukanc M., *Ana Celjska (2. del)*, „Zgodovinski časopis” 2017, Letn. 71, Št. 3–4, s. 382–427.
- Mačiukas Ž., *Zigmento Liuksemburgiečio veiksnys Lietuvos santykiuose su Vokiečių Ordinu 1411–1412 m.* [w:] *Tarp istorijos ir būto vės. Studijos prof. Edvardo Gudavičiaus 70-mečiui*, sud. A. Bumblauskas, R. Petrauskas, Vilnius 1999, s. 159–174.
- Michalewiczowa M., *Oleśnicki Zawisza (zm. 1433)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 23, Wrocław 1978, s. 774–776
- Możejko B., Szybkowski S., Śliwiński B., *Zawisza Czarny z Garbowa herbu Sulima*, Gdańsk 2003.
- Neitmann K., *Die Staatsverträge des Deutschen Ordens in Preussen 1230–1449. Studien zur Diplomatie eines spätmittelalterlichen deutschen Territorialstaates*, Köln 1986.
- Novák Á., *Polysigillic Charters oh the 1411–1412 Polish–Hungarian Peace Negotiations* [w:] *Hallgatói Műhelytanulmányok 3. Rejuvenating Scholarship Collection of Graduate School Studies in History*, eds. P. Forisek, K. Schrek, Á. Szendrei, Debrecen 2015, s. 34–52.
- Nowak B., *Ród Porajów w Małopolsce w średniowieczu*, Kraków 2009.
- Nowak T., *Własność ziemska w ziemi łęczyckiej w czasach Władysława Jagiełły*, Łódź 2003.
- Nowak Z.H., *Dyplomacja polska w czasach Jadwigi i Władysława Jagiełły (1382–1434)* [w:] *Historia dyplomacji polskiej*, t. 1: *poł. X w. – 1572*, red. M. Biskup, wyd. 2, Warszawa 1982, s. 299–393.
- Nowak Z.H., *Międzynarodowe procesy polubowne jako narzędzie polityki Zygmunta Luksemburskiego w północnej i środkowowschodniej Europie (1412–1424)*, Toruń 1981.
- Nowak Z.H., *Polityka północna Zygmunta Luksemburskiego do roku 1411*, Toruń 1964.
- Nowak Z.H., *Współpraca polityczna państw unii polsko-litewskiej i unii kalmarskiej w latach 1411–1425*, Toruń 1996.
- Pacuski K., *Sławiec (zm. około 1431)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 38, Warszawa–Kraków 1997–1998, s. 598–599.
- Paprocki B., *Herby rycerstwa polskiego zebrane i wydane r. p. 1584*, wyd. K.J. Turowski, Kraków 1858.
- Perzanowski Z., *Paweł z Bogumiłowic (zm. 1436)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 25, Wrocław etc. 1980, s. 374–375.
- Piotrowicz K., *Branicki Wierzbęta (zm. 1425)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 2, Kraków 1936, s. 411–412.
- Piotrowicz K., *Charbinowski Bartosz (XIV/XV w.)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 3, Kraków 1937, s. 263.

- Piotrowicz K., *Chełmski Piotr (XV w.)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 3, Kraków 1937, s. 285–286.
- Piowarczyk D., *Dyplomaci pierwszych Jagiellonów (1385–1454): milites spectabiles* [w:] *Spoleczeństwo Polski średniowiecznej*, t. 10, red. S.K. Kuczyński, Warszawa 2004, s. 147–178.
- Polechow S., *Itinerarium wielkiego księcia litewskiego Witolda 4/5 sierpnia 1392 – 27 października 1430*, „Rocznik Lituanistyczny” 2019, t. 5, s. 9–120.
- Poniewozik L., *Prałaci i kanonicy sandomierscy w okresie średniowiecza*, Toruń 2004.
- Póśán L., *Sigismund von Luxemburg und der Erste Frieden von Thorn* [w:] *Konfliktbewältigung und Friedensstiftung im Mittelalter*, hrsg. v. R. Czaja, E. Mühle, A. Radziwiński, Toruń 2012, s. 123–134.
- Rutkowska G., *Dwory polskich królowych Anny Cylejskiej i Elżbiety Granowskiej* [w:] *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych*, t. 2, red. W. Bukowski, T. Jurek, Kraków 2012, s. 869–914.
- Rutkowska G., *Itineraria żon króla Władysława Jagiełły*, „Roczniki Historyczne” 1998, t. 64, s. 59–104.
- Rutkowska G., *Urzędnicy królowej Jadwigi Andegaweńskiej* [w:] *Nihil superfluum esse. Prace z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesor Jadwidze Krzyżaniakowej*, Poznań 2000, s. 367–391.
- Schwedler G., *Herrschartreffen des Spätmittelalters: Formen, Rituale, Wirkungen*, Ostfildern 2008.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1–5, oprac. W. Bukowski *et al.*, Kraków 1980–2021.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa lubelskiego*, oprac. S. Kuraś [w:] *Dzieje Lubelszczyzny*, t. 3, Warszawa 1983.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu*, cz. 2, oprac. S. Chmielewski *et al.*, Poznań 1988–1992.
- Słownik historyczno-geograficzny ziemi czerskiej w średniowieczu*, z. 1, oprac. M. Piber-Zbieranowska, A. Salina, współpr. M. i W. Bis, Warszawa 2021.
- Słownik historyczno-geograficzny ziemi warszawskiej w średniowieczu*, oprac. A. Wolff, K. Pacuski, przyg. do druku M. Piber-Zbieranowska, A. Salina, Warszawa 2013.
- Sikora F., *Dzieje osadnictwa i własności ziemskiej w epoce staropolskiej* [w:] *Wierzchosławice. Dzieje wsi i gminy*, red. F. Kiryk, Z. Ruta, Kraków 1994, s. 29–110.

- Sikora F., *Dzierław Włostowski – czcigodny starzec, od młodzieńczych lat zawsze najbieglejszy w sztuce wojennej* [w:] *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych*, t. 1, red. W. Bukowski, T. Jurek, Kraków 2012, s. 183–236.
- Sikora F., *Mieszczanin rycerzem. Krótkie dzieje rodziny Warszawskich* [w:] *Droga historii. Studia ofiarowane profesorowi Józefowi Szymańskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. P. Dymmel, K. Skupiński, B. Trelińska, Lublin 2001, s. 113–134.
- Sikora F., *Ossoliński Jan (zm. 1436)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 24, Wrocław 1979, s. 400–401.
- Sikora F., *Starostwo krakowskie pod rządami Jana z Tarnowa w latach 1406–1409* [w:] *Homines et societas. Czasy Piastów i Jagiellonów*, Poznań 1997, s. 261–274.
- Silnicki T., *Arcybiskup Mikołaj Trąba*, Warszawa 1954.
- Sochacka A., *Bychawa i okolice w średniowieczu* [w:] *Dzieje Bychawy*, red. R. Szczygieł, Bychawa–Lublin 1994, s. 23–37.
- Sochacka A., *Jan z Czyżowa namiestnik Władysława Warneńczyka. Kariera rodziny Półkozów w średniowieczu*, wyd. 2, Oświęcim 2016.
- Sochacka A., *W kręgu Zawiszy Czarnego – kariery rycerskie w Polsce późnego średniowiecza* [w:] *Zawisza Czarny. Rycerz najslawniejszy i najdzielniejszy*, red. T. Giergiel, Lublin 2012, s. 119–139.
- Sosnowski M., *Nowa lista uczestników zjazdu monarchów w Budzie w 1412 r.*, „*Studia Źródłoznawcze*”, t. 60, 2022, s. 133–161.
- Sperka J., *Beneficjenci wielkiej wojny wśród rycerstwa polskiego* [w:] *Bitwa pod Grunwaldem w historii i tradycji Polski i Litwy*, red. J. Rajman, Kraków 2011 („*Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historica*”, t. 11, wyd. specjalne), s. 92–112.
- Sperka J., *Książęta i księżne raciborscy (1290/1291–1521)*, Kraków 2022.
- Sperka J., *Tarnowski (z Tarnowa) Jan (zm. 1432 lub 1433)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 52/3, Warszawa–Kraków 2018, s. 404–411.
- Sperka J., *Wojciech Jastrzębiec – faworyt króla Władysława Jagiełły* [w:] *Wojciech Jastrzębiec – w służbie monarchii i Kościoła*, red. B. Czwojdrak, F. Kiryk, J. Sperka, Katowice 2018, s. 19–37.
- Sroka S.A., *Polacy na Węgrzech za panowania Zygmunta Luksemburskiego*, Kraków 2001.
- Sroka S.A., *Wojska węgierskie u granic Polski w 1410 roku*, „*Studia Historyczne*” 2010, t. 52, z. 3, s. 335–345.

- Strzelecka A., *Jakusz z Boturzyna (zm. 1431)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 10, Wrocław 1962–1964, s. 398–399.
- Strzelecka A., *Lanckoroński Zbigniew (zm. 1425)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 16, Wrocław etc. 1971, s. 457–458.
- Sułkowska-Kurasiowa I., *Dokumenty królewskie i ich funkcja w państwie polskim za Andegawenów i pierwszych Jagiellonów 1370–1444*, Warszawa 1977.
- Supruniuk A., *Siemowit IV (ok. 1352–1426)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 37, Warszawa–Kraków 1996–1997, s. 76–81.
- Swieżawski A., *Janusz z Tuliszkowa (zm. 1426 lub 1427)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 10, Wrocław etc. 1962–1964, s. 585–586.
- Szczur S., *Paweł zw. Złodziej (zm. między 1445 a 1447)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 25, Wrocław 1980, s. 372–374.
- Szczur S., *Traktaty międzypaństwowe Polski piastowskiej*, Kraków 1990.
- Sweda A., *Organizacja i technika dyplomacji polskiej w stosunkach z zakonem krzyżackim w Prusach w latach 1386–1454*, Toruń 2009.
- Sweda A., *Wielkopolscy gwarantami pokoju brzeskiego 1435 roku*, „Roczniki Historyczne” 2001, t. 67, s. 197–213.
- Sweda A., Szybkowski S., *Kilka słów o pieczęci biskupa wrocławskiego Jana Pelli z Niewiezia przy dokumencie pokoju mełneńskiego z 1422 r.*, „Studia Źródłoznawcze” 2018, t. 56, s. 105–118.
- Szybkowski S., *Duchowni panowie chorągiewni podczas letniej wyprawy na Prusy w 1410 r.* [w:] *Kościół i społeczeństwo. Studia nad obiegiem informacji i konfliktami zbrojnymi w dawnych i nowych wiekach*, red. J. Grabowski, Warszawa 2012, s. 209–226.
- Szybkowski S., *Kilka uwag o prozopografii i związkach rodzinnych najbliższych krewnych arcybiskupów gnieźnieńskich Mikołaja Trąby i Wojciecha Jastrzębca*, „Średniowiecze Polskie i Powszechne” 2014, t. 5(9), s. 106–132.
- Szybkowski S., *Koligacja Tuliszkowskich z Koniecpolskimi. Z badań nad związkami polskiej elity późnośredniowiecznej*, „Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza” 2005, t. 11, s. 391–414.
- Szybkowski S., *Konflikt polsko-węgierski 1410–1411* [w:] S. Józwiak et al., *Wojna Polski i Litwy z zakonem krzyżackim w latach 1409–1411*, Malbork 2010, s. 656–668.
- Szybkowski S., *Krzyżacki szpieg, lubelski mieszczanin i sandomierski chorąży. Kilka uwag w sprawie badań prozopograficznych personelu kancelarii wielkiego księcia Witolda*, „Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza” 1997, t. 4, s. 247–278.

- Szybkowski S., *Kujawska szlachta urzędnicza w późnym średniowieczu (1370–1501)*, Gdańsk 2006.
- Szybkowski S., *Otoczenie króla Władysława Jagiełły w końcowym etapie wielkiej wojny (listopad 1410 – styczeń 1411)*, „Miscellanea Historico-Archivistica” 2012, t. 19, s. 45–70.
- Szybkowski S., *Polscy starostowie w Prusach po Grunwaldzie [w:] Conflictus magnus apud Grunwald 1410. Między historią a tradycją*, red. K. Ożóg, J. Trupinda, Malbork 2013, s. 135–147.
- Szybkowski S., *Starostwo i starostowie inowrocławscy w latach 1364–1501. Zarys problematyki*, „Ziemia Kujawska” 2007, t. 20, s. 7–25.
- Szybkowski S., *Studia z genealogii i prozopografii polskiej szlachty późnośredniowiecznej*, Gdańsk 2003.
- Szybkowski S., *Związki rodzinne i baza majątkowa Zawiszy Czarnego [w:] Zawisza Czarny. Rycerz najslawniejszy i najdzielniejszy*, red. T. Giergiel, Lublin 2012, s. 33–55.
- Szymczakowa A., *Nobiles Siradienses. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobogów*, Warszawa 2011.
- Szymczakowa A., *Szlachta sieradzka w XV wieku. Manifici et generosi*, Łódź 1998.
- Śliwiński B., *Lisowie Krzelowscy w XIV–XV w. i ich antenaci. Studium genealogiczne*, Gdańsk 1993.
- Tęgowski J., *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*, Poznań–Wrocław 1999.
- Tęgowski J., *Uzupełnienia i uwagi do itinerarium Witolda Kiejstutowicza*, „Studia Źródłoznawcze” 2006, t. 44, s. 67–76.
- Tóth N.C., *Zsigmond magyar és II. Ulászló lengyel király személyes találkozásai a lublói béke után (1412–1424)*, „Történelmi Szemle” 2014, Év. 56, szám 3, s. 339–356.
- Urzednicy centralni i dostojnicy Wielkiego Ksiestwa Litewskiego XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. H. Lulewicz, A. Rachuba, Kórnik 1994.
- Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski et al., Kórnik 1992.
- Urzednicy kujawscy i dobrzyńscy XII–XV wieku. Spisy*, oprac. J. Bieniak, S. Szybkowski, Kórnik 2014.
- Urzednicy łączycy, sieradzcy i wieluńscy XIII–XV wieku. Spisy*, oprac. J. Bieniak, A. Szymczakowa, Wrocław 1985.
- Urzednicy małopolscy XII–XV wieku. Spisy*, oprac. J. Kurtyka et al., Wrocław 1990.

- Urzednicy podolscy XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. E. Janas et al., Kórnik 1998.
- Urzednicy wojewodztwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka). Spisy*, oprac. K. Przyboś, Wrocław 1987.
- Urzednicy wielkopolscy XII–XV wieku. Spisy*, oprac. M. Bielińska, A. Gąsiorowski, J. Łojko, Wrocław 1985.
- Wilamowski M., *Polscy rycerze w Hiszpanii w latach 1379–1439* [w:] *Memo-ria viva. Studia historyczne poświęcone pamięci Izabeli Skierskiej (1967–2014)*, red. G. Rutkowska, A. Gąsiorowski, Warszawa–Poznań 2015, s. 502–548.
- Wilska M., *Mazowieckie środowisko dworskie Janusza Starszego. Studium społeczne*, Warszawa 2012.
- Wolff J., *Kniaziewie litewsko-ruscy od końca XIV wieku*, Warszawa 1895.
- Wolski M., *Potoccy herbu Pilawa do początku XVII wieku. Studium genealogiczno-własnościowe*, Kraków 2013.
- Wroniszewski J., *Nobiles Sandomirienses. Rody Dębnow, Janinów, Grzymatów, Doliwów i Powalów*, Kraków 2013.
- Wroniszewski J., *Ród Rawiczów. Warszowice i Grotowice*, Toruń 1992.
- Wróbel D., *Aktywność dyplomatyczna Zawiszy Czarnego na tle polityki zagranicznej Polski i Litwy w pierwszej połowie XV wieku* [w:] *Zawisza Czarny. Rycerz najstawniejszy i najdzielniejszy*, red. T. Giergiel, Lublin 2012, s. 57–81.
- Wróbel D., *Elity polityczne Królestwa Polskiego wobec problemu krzyżackiego w czasach Władysława Jagiełły*, Lublin 2016.
- Wróbel D., *Stanowisko Mikołaja Trąby wobec pokoju toruńskiego z 1411 roku i układu z Zygmuntem Luksemburskim z 1412 roku* [w:] *Mikołaj Trąba – mąż stanu i prymas Polski*, red. F. Kiryk, Kraków 2009, s. 55–70.
- Wróbel D., *The so-called „council of eight” in the summer campaign of 1410*, „*Studia z Dziejów Średniowiecza*” 2019, t. 23, s. 304–322.
- Wróblewski S., *Rycerstwo ziemi sądeckiej w średniowieczu*, Kraków 2016.
- Zygmunt L., *Biskup Jakub z Kurdwanowa herbu Syrokomla (ok. 1350–1425)*, Toruń 2020.

Netografia

Österreichisches Staatsarchiv – <https://www.archivinformationssystem.at/suchinfo.aspx>

Hungaricana Közgyűjteményi portál – <https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/>

Abstract

Polish negotiators and guarantors of the Treaty of Lubowla of March 15, 1412.

The Polish and Hungarian monarchs and their spouses, courts, as well as numerous advisers met on March 15, 1412 in Lubowla in Spiš, where a peace treaty was concluded. The article presents the circumstances of initiating Polish–Hungarian talks in the autumn of 1410 (the mission of Zawisza Czarny) and the process of Poland and Hungary becoming closer in the years 1411–1412, culminating in a congress in Lubowla. Negotiations took place in three rounds and lasted a total of several months. They were characterized by a consistent desire to achieve peace. A significant role was played in particular by the king's four advisers: the Archbishop of Halice and then Gniezno Mikołaj Trąba, the Bishop of Poznań Wojciech Jastrzębiec, the voivode of Kraków Jan from Tarnów, and the Marshal of the Kingdom Zbigniew from Brzezie. The following part presents the poorly-known Polish list of guarantors of the Treaty of Lubowla, consisting of 50 people. Individual guarantors have been identified and described in a prosopographic manner. Attention was drawn to other examples of their guarantee of peace treaties. By analyzing the group of guarantors the author concludes that the main peace documents were written down and sealed during the meeting in the Spiš region. The guarantors of peace were also chosen there from among the dignitaries and knights of the court accompanying the monarchs. The list of guarantors of the Polish document was dominated by residents of Lesser Poland. A relatively large group of guarantors consisted of untitled knights of the court, mainly famous knights, participants of the war with the Teutonic Order in the years 1409–1411. The author recommends publishing both treaty documents as well as the set seals.